ԹՎ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1423 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 11/24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1906 30 ՋԻԼ ՀԻՃՃԷ 1323 – 11 ՇՈՒՊԱԹ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ՍԻՐ ՅՆՈՐԷՆ
ՄՈՒՇԵՂԱՆԵԱՆ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ
ԱՐՏԻ Ա՝ՈՒՆԵՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Մ. Գալաթիոյ Գլխ մասնեղ, 27

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւնները եւ չեն տրուիր

Մանզումէի Եֆքիարը

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԳԱՒՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه‌ يومى وسياسى غزته‌در
صاحب امتيازى : اومانس فريد
اداره‌خانه‌سى باب‌عالى جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱՆԱՁՈՒՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամեայ
Գալաթոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մեկ տեղամի համար, տողը 5 դրուշ
Մեկ տեղամէ աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՑՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Մեղանչող Կինը Ի՞նչ Պէտք է Ընէ

Տիկին մը ներկայացաւ։ Մանկամարդ ու գեղանի տիկին մը որ համակ հրապոյր էր ու պէրճանք։

— Խնդրագիր մը գրեցէ՛ք, կ'ազաչէ՛մ, Թախանձեց խլոր սեւ աչքերէն հոսող արցունքները սրբելով։

— Ինչ բանի համար և ովո՞ւ ուղղեմ։

— Ս. Կաթողիկոսին, հեծկլտաց տիկինը. չարանակելով յոյր ու Թամպուլի ձեռագրներովը աչքերը սրբել։ Նկարագրեցէ՛ք կացութիւնը իմ տարիքս ունեցող կնոջ մը, զոր Դատաստանական խորհուրդը բաժնած է ամուսինէն և դատապարտած է յուէտ առանձին ապրելու։ Թախանձեցէ՛ք Ն. Ս. Օծութեան, ըսէ՛ք, Թող միջոց մը ցոյց ալ տան ինձ ապրելու, և ամէն կողմէ բարոյականիս դէմ ուղղուած յարձակումներուն դիմադրելու։ Ո՛չ մէկը ունիմ որ զիս խնամէ, սնուցանէ ու պաշտպանէ։ Երիտասարդներ, տարեցներ մանաւանդ՝ նկատողութեան առնելով ինձ համար յերիւրուած անպատշաճ տարաձայնութիւններ՝ պատրաստ որս մը կ'ենթադրեն զիս իրենց հաճոյքին, և անվերջ հեռաձգումներով կը դառնացնեն կեանքս ու հոգիս։ Ես բնականաբար յուսահատ ու վշտաբեկ՝ արժանապատուութեանս դէմ նետուած նախատինք մը կը նկատեմ ինձ ընծայուած դերը, ու հասցէիս ուղղուած ամէն փողաքշանքներն ու օրալիր յայտարարութիւնները, վրժխնդրական ոգի մը կը ծնցնեն մէջս, զիս տարին դիրքի մը իջեցնել փորձողներուն հանդէպ։ Միւս կողմէ, խելքը գլուխը ու ձիւ մըն ալ ունեցող մարդ մը, աւելի արգահատելով վրաս և համոզուած ըլլալով որ ես անպարտ մարդ ամուսնութեան մը զոհն եմ, յուժարած է հետս ամուսնանալ, սակայն Դատաստանական Խորհրդոյ անողոք վճիռը դիս ու կը մնայ ինձ դէմ ու այս պատճառով և՛չ մէկ քահանայ կը համարձակի զիս պսակել։ Հա՛ՀԷ, կ'ազաչե՛մ, ի՞նչ ընեմ, ովո՞ւ դիմեմ։ Ամուսինս՝ հակառակ ինձ դէմ գործած անլուր խոշտանգումներուն, յոլովեցաւ չտիր դատը և զիս յանցաւոր ներկայացնել Դատաստանական Խորհուրդին որ արտաքին զայն ամուսնանալու և ինձ զլացաւ կրկնամուսնութիւնը։

Տիկինը իր հրապոյրներուն վայելուչ պերճախօսութեամբ մը անընդհատ կը խօսէր, գանգատներ ուղղելով սար ու ձոր հասկէին և խնդրելով որ Ս. Կաթողիկոսին մատուցուելիք ազերագրին մէջ մանրամասնենք զանոնք ու Թախանձենք որ բարեհաճի իրեն ալ հրաման շնորհել երկու անգամ ամուսնանալու։

Տիկինին անցեալը Թէեւ ծանօթ չէր մեզ և՛չ ալ անոնց ամուսնական կեանքին վրայ տեղեկութիւն ունէինք. սակայն բացայայտ էր որ առանց բանաւոր պատճառի՝ ոև է ամուսին պիտի չուզէր բաժնուիլ տասնկ մանկամարդ, գեղանի ու ամէն հրապոյրներով փայլող կինէ մը, հետեւաբար արդար կը գտնէինք Դատաստանական Խորհուրդին վճիռը, և կը խորհէինք որ նոյն խորհուրդին անդամակցող ընտանիքի հայրերը հարկաւ անհերքելի փաստերու վրայ հիմնելով տուած էին ամուսնալուծման վճիռը։ Միեւնոյն ժամանակ կնկան տարիքն ու դիրքը նկատողութեան առնելով կը խորհէինք Թէ, ինչ պիտի ըլլար տար ապագան. ի՞նչպէս պիտի ապրէր ան և ի՞նչպէս պիտի կրնար այս վիճակին մէջ պահել իր պատիւը՝ երբ երիտասարդ ամուսին մը ունեցած պահուն իսկ ամբաստանուած ու դատապարտուած էր։

Ճշմարտապէս կնճռոտ էր հարցը, քանի որ չար կնոջական խնդիրի մը չորրդ կը դառնար ան։ Մինակ այս կինը չէր երկրորդ անգամ ամուսնանալու չարտօնուողը, դեռ անդին ուրիշներ ալ կային նոյնչափ յանցապարտ նոյնչափ Թարմ ու գեղանի, որոնք մանչուած էին ամուսնական սրբութեան դէմ ու կրօնական իշխանութիւնը դատապարտած էր զանոնք յուէտ անամուսին ապրելու։

Եթէ ճշմարտապէս անկեամի հակամէտ կիներ էին ասոնք, բնականաբար ինու պիտի չզղջուէին իրենց դէմ արձակուած անպատատ վճիռէն, քանի որ անիկայ բացարձակ ազատութիւն կուտար զեղխութեան ու տարտեսութեան մէջ Թաւալելու։ Իսկ եթէ ասոնց մէջ զիղջը, ապաշաւը դեռ հիւլէ մը ունէր, եթէ տարիներով Դատաստանական Խորհրդոյ առջեւ քաշուիլը խորապէս ազդած էր անոնց վրայ, եթէ ընտանեկան սրբութիւնը կորսնցնելէ ետք հիմա կը կռնէին իրենց կորուստին մեծութիւնը, եթէ մեղանչումի դառնութիւնը մինչեւ ցմրուք քամնէլ ետք, անամոթ կեանքի մը կարօտը կը քաշէին, ի՞նչ անխղճութիւն պիտի ըլլար զանոնք երկրորդ անգամ ամուսնանալէ զրկելը։

Զանոնք կարծեր որ տարիս Աւետարանի սիզգուշքներուն վրայ հիմնուած վճիռ մը ըլլայ։ Քրիստոս մեղանչող կինը չդատապարտեց երբ զայն իրեն ներկայացուցին, այլ զայն ամբաստանողներէն իւրաքանչիւրին գործած անբարոյութիւններն ու չնութիւնները մէկիկ մէկիկ զեանին վրայ դրեց ու երբ ամէնքը ամչնալով հեռացան, ան ա՛ռն մեղաւոր կնոջ դառնալով. գնա՛ անգամ մըն ալ մեղ մի՛ գործեր. ըսաւ։

Արդէն ամուսնալուծում ընդունողները ասանկ օրէնք մը չունին, երկու ամուսիններն ալ ամուսնալուծման վճիռը ձեռք բերելէ ետք ազատ են ամուսնանալու։ Իրաւ հետ որ ուզեն, արդ մեր եկեղեցական իշխանութիւնը ուրկէ ազդուեր է արդեօք յանցաւոր ամուսինը երկրորդ անգամ ամուսնանալէ զրկելու համար։

Շատ ազէ՛կ. մենք ալ ո՛չ նուազ նախանձախնդիր ենք բարոյականի պահպանման. ամէն մարդու հետ մենք ալ կը փափաքինք որ ընտանեկան սրբութեան դէմ մեղանչող ամուսինը պատժուի. սակայն պատի՞ժ է միթէ դեռատի կին մը իր գլխուն միս մինակ ձգելը՝ կեանքի թաշ ու բեռին մէջ։ Ասանկ անհեռատես վճիռ մը բարոյականութեան ծառայե՞լ է. ո՞ւր է ասոր բարոյաւորիչ կողմը։ Ամէնէն պարկեշտ կինը անգամ երբ վճիռ մը ստանայ իր անկեամի հակամիտութիւնը հաստատող, կը կարծէ՞ք որ այլ եւս զերծ մնայ իրաւաբար յոլովդող փորձութիւններէ. նոյն իսկ եթէ ինք քաջալերելով ու մտերիմի վրայ նետելով զայն հանգի՞ստ կը ձգէ։

Դատաստանական Խորհուրդը կրնայ չորս պատերուն մէջ առանձնացած՝ իր վճիռը արձակել. այլապէս բաւական չէ սակայն, քիչ մը ալ կեանքի պայմանները նկատողութեան առնել ու արուած վճիռին հետեւանքը հշռել պէտք է։

Ներկայացող կինը, որուն կը զլացուի երկրորդ պատը, բացայայտ է որ գլուխ պիտի չիմարհեցնէ Դատ. Խորհրդոյ վճիռին առջեւ. եթէ ինք յաճարակամ զանուի իսկ պատիժը կրելու, դեռատի տարիքը, գեղեցկութիւնն ու հրապոյրը պիտի ըմբոստանան լքումի կեանք մը անցընելուն դէմ և ինչ որ եկեղեցին զլացաւ, անբարոյութիւնը ասանապատիկ ուելի պիտի չոյլէ ասոնց, մէկի տեղ՝ ասանեակներով պատպաներ, խնամակալներ, համակիրներ ու խնկարկուներ հանելով մանկամարդ կնոջ առջեւ։

Ամուսնալուծումը կա՛մ պէտք է ամբողջ պարագաներովն ու մանրամասն տրամադրութիւններովը ընդունիլ և կամ բացարձակապէս մերժել։ Ինչ բան է օրէնքի մը մէկ մասը միայն ընդունիլ և միւս մասը մերժել։ Ամուսնալուծում ընդունող ազգերուն և ոչ մէկուն օրէնքները ասանկ որոշ մարդուութիւն մը ունէին որ յանցաւոր ամուսինը չամուսնանայ. երբեւ կողմն ալ ազատ կը ձգուի իրենց ուզած անձին հետ ամուսնանալու, եթէ չենք սխալիր, մինակ Ֆրանսական օրէնքը կ'արդիւլ ամուսնալուծուողներուն՝ իրենց մեղակիցներուն հետ ամուսնանալ։

Մէկէ աւելի կիներ կը ճանչնանք որ այս բաղաքարկու կնոջ վիճակին մէջ կը գտնուին և արդար անօրինութիւն կը խնդրեն Ս. Կաթողիկոսէն։ Ինչ ընեն այս կիները, ի՞նչպէս ապրին, ի՞նչպէս չխաբին։ Ս. Կաթողիկոսը լոյն հայեացքներ ունի ընտանեկան խնդիրներու նկատմամբ. գիտէ թէ ամուսնացան խնամքի ու հոգածութենէ զուրկ գտնուող դեռատի կիները ինչ մեծ ձգտումներու ենթակայ են ամէն օր նիւթական ու բարոյական տեսակէտով։ Տրամաբանութիւնը, արդարութիւնը, ամուսնալուծում ընդունող հայրենիքներու օրէնքները միահամուռ կը արտադրեն մէկ մէկ ամուսին տալու անոնց։

Մեղանչող կիները ամուսնացնելով անբարոյութիւնը քաջալերած չենք ըլլար, ընդհակառակը թարմ քաշած կ'ըլլանք անոնց անկումին, կաչկանդելով զանոնք ամուսնական ու ծնողական կապերով։ Ո՛չ ոք կրնայ ուրանալ էրման մը, զուկի մը, ընտանեկան բոյնի մը բարերար ազդեցութիւնը կնոջական փափուկ սրտերու վրայ. արդ, ինչո՞ւ այս զդաստացուցիչ միջոցները զլանանք գուցէ ակամայ և կամ առաջին անգամ մեղանչող ու զղջալով՝ երկրորդ ամուսնութեան մը փարող կնոջ։ Ինչո՞ւ ձգենք զայն իր բաղդին երբ մանաւանդ էրկի մարդ մըն ալ կայ որ կը փափաքի եկեղեցւոյ հովանիին տակ ամուսնութեան նուիրական կապովը միանալ ասնոր հետ։ Հաւատացէ՛ք, այս կարգի ամուսնութիւնները ժամ մը իսկ յապաղեցնելը ծանր մեղք է, քանի որ յուսահատ կինը՝ պիտի տիպարի ա՛ռ կամ կանուխ անկեամի խորխորատը գլորիլ։

Ս. Կաթողիկոսը անչուշտ նկատողութեան պիտի առնէ այս կենսական հարցը և իր հայրական հոգածութեամբ պիտի փութայ անկումի փրկել հարիւրաւոր մեղանչող կիները, շնորհելով անոնց երկրորդ անգամ ամուսնանալու արտօնութիւնը։

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

ԱՆՑԵԱԼՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՆ

Բերա, Գալաթիա, Պարահանդէսներ, Կազինօներ, Նուագարաններ, փողոցներ, տարօրինակ կերպարանափոխութիւններ. Լաթերնաով պոյոներ. Բարեկենդանը Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Պելճիքայի, Սպանիոյ, Իտալիոյ, Հռոմի, Վենետիկի, Նաբոլիի մէջ։

Բարեկենդան (գարնավալ) ըսուած սանն անմիջապէս տարօրինակ կերպարանափոխումներ մտքերնիս կ'իյնայ։

Բարեկենդանի խրախճանութիւնները Մնանդին օրէն սկսեալ մինչև Մեծ Պահքի երկուշաբթին կը շարունակուին։ Ցոյները Աբofrka անունը կու տան բարեկենդանին որ ժողովրդական լեզուով էր fեսիմի կը թարգմանուի։

Ասնք որ բարեկենդանի ամբողջ տեւողութեան միջոցին հաճոյքի, խրախճանութեան և խաղի եռեւեռ իյնալով բանէ գործէ կը քաշուին և յուսոյ գործ մը գտնելու համար օրերով պտուռ կը պարին, ասոնց բարեկենդանի ակնուտիցներ անունը կուտան։

Բարեկենդան կամ գարնավալ բառը ուրկէ՞ ծագում առած է, այս մասին կարծիքի տարբերութիւններ կան. [Ֆրանսացի կարդ մը հնագէտներէն շատեր carne vale կամ caravale. ուրիշներ carne levament իսկ ուելի ուրիշներ carnalia բառերէն ածանցուած ըլլալուն վրայ կը պնդեն։ Այսպէս մէկ բառը տարբեր կերպարանքներու մէջ բոլորովին ծաղրածու բան մը դարձուցեր են։ Ասոնցմէ ամէնէն նպատակայարմարը carne vale բառն է՝ որ հրապարակի վրայ բարեկենդան անունով կը յօրջորջուի։

Բարեկենդանը Մեծ Պահքէն առաջ ըլլալուն համար մասկերութենէ հրամարելու մասնաւոր ասն մը նկատուած է։ Սակայն այս բառը ա՛ր բառէն ալ ծագում առած ըլլայ, իր նշանակութեանը մէջ խրախճանութեան, կերպարանափոխութեան և հաճոյքի ապաւորութիւնը կ'ընէ մարդուս մտքին վրայ։

Բարեկենդանի ծագումն ալ շատ հին է և կարժէ այս մասին քանի մը բացատրութիւններ տալ մեր ընթերցողներուն։

Բարեկենդանը հին հռոմայեցիներուն Սաթուրնան ասներէն մնացած ասն մըն է, զոր նմանը չեհնուած խրախճանութիւնով կը ասէին. այդ ասնին օրը ամէն Հռոմայեցի պարաւոր էր բանը գործը ձգել ու հաճոյքի եռեւեռ իյնալ։ Ամէն հին ազգ իրեն համար մասնաւոր հաճոյքի օրեր ունէր. ասանք նոր տարւոյ առթիւ. իսկ սուրիներ գարնան դրան վրայ կը կատարէին այդ խրախճանութիւնները։

Հին Բաբելացիք, Եգիպտացիք և Երրորդէիք ուելի մեծ հաճոյքով ու տարօրինակ խաղերով կը ասէին իրենց այս մասնաւոր օրերը, և կը կարծուի թէ՝ այդ ասներէն է որ բարեկենդանի պատմութիւնը ծագում առած է։ Ան՝ դարերու ամբողջական հոլովումներու մէջ կը շարունակուի և տակուին պիտի շարունակուին ամէն տարի տարօրինակ նորութիւններով, քանի որ քաղաքակրթութեան չարչն ալ կ'օգնէ ամէն տարի, ուելի նոր ու ուելի արտառոց կերպարանափոխութիւններու ծնունդ տալով մարդկային մտքին մէջ։

Հին յոյներն ալ իրենց մասնաւոր ասներն ունէին։ Աթէնք ամէն տարի Սաթուրնա, Բաքոսաան ու Լոփերգալի նշանաւոր ասներ կը ասէր ուր հարիւր հազարաւոր երիտասարդներ արտառոց կերպարանափոխութիւններով, թափորներ կը կազմէին ու օրերով կը պարէին փողոցները ու հասարակաց հրապարակները։ Քրիստոնէութեան ծագումն միջոցին այս տարօրինակ ասվորութիւնները այն տասիճան ընդհանրացած էին որ Եկեղ. Սուրբ հարերը ստիպուեցան կամայ ակամայ ընդունիլ ու թոյլատրել անոնց գործադրութիւնը։

* *

Բարեկենդանի միջոցին Բերայի և Գալաթիոյ մէջ շատ մը տարօրինակութիւններ կ'ըլլան, նոյն իսկ մեծ վաճառատուներու ապակեփեղկերուն մէջ ի տես կը դրուին դիմակներ, բարեկենդանի կերպարանափոխութեան համար, տարօրինակ զգեստներ և հազարաւոր դարձեր։ Ասոնց մէջ կան զանոնց այս արտառոց առարկաները. ամենուրեք տարօրինակութեան հանդիսավայր մը կը դառնայ, ժողովուրդը ուրախութեան մէջ է, հաղարաւոր զուարճաբերներ ուելի նորը և ուելի զարմանալին գտնելու համար ժամերով կը պտտին խանութէ խանութ։ Այս տարի այս խրախճանութիւնները բաղդատմամբ ուրիշ տարիներու ուելի կանուխ սկսան. ամիսէ մը ի վեր ամէն կողմ եղէներուս, մաղազս, տեսակ տեսակ գոյներով ներկուած արտառոց դիմակաւորներու կը հանդիպիս։ անդեալ տարուան ընդհանուր դիմակաւորներու ասղանցումին մէջ այս տեսակ այլազան ձեւեր չէինք տեսներ։

Լաթերնան այս խաղերուն մշատպէ՛ ու յարանկիլն ասղակալի նպատակն է։ Հազուագիւտ են կիթառ, քնար, մանտոլին, սրինգ և այլն գաղտնի՛ չին նուագարանները. ամէն կերպարանափոխ կարծես լաթերնային ձայնէն հաճոյք կ'զգայ, հրապարակի վրայ, գինետուներու դռներուն առջև, փողոցներու անկիւնը վերջապէս ամէն տեղ, ամէն քայլափոխի նոր լաթեռնայ մը կ'ողջունէ մեզ իր յաւէտանական ազատ կացուցիչ թնթիւնովը։

Ասոնց մէջ հետաքրքրաշարժները ու զարմանալիներն ալ կան. օրինակի համար կը տեսնուի որ 10-20 հոգի մեծ աքնումներով ու ճնշման արտաքոյ կարգի կեղծիքներով հաւկիթ մը առնին երկու մեծ ձողերու վրայ կախած։ Երբեմն ալ խեղկատակ մը զարմանալի ծնգծգումներով ու կատաուներով մինակը կը պարտի փողոցէ փողոց լսի արու և էգ չորս հինգ գիսմներու հաճոյք պատճառելու համար։ Սակայն կը զբաղուի այնպիսիներ որոնք լսկ ուժամանակեայ հաճոյք մը վայելելու համար, առանց երբեք բարոյականութեան չուղղեն չեղելու կը պարտին ուրախ զուարթ, ընդհանուրին ուշադրութիւնը գրաւելու տարիեան տարօրինակ կերպարանափոխութիւններով։ Ամէնէն վերջը կուգայ սքրիպեայի կամ թաքավայի բանայիրը ուրեմ յետոյ վերջ կը գանէ բարեկենդանը իր տարօրինակութիւններէն մերկանալով։

* *

Հին Կալատացիները կամ Կեղտերը տեսակ մը խաղ ժողվելու համար մեծ ասներ էր կատարէին։ Նոր տարին Կալատացիներուն համար մանուար օրէնքով մը չէր որոշուած, քարտերը բան կամ նոր տարւոյ ասնը կ'որոշէին և այս ասնին էր որ Պէլ բանուած կովը կը պատցնէին. ժողովուրդը տեսակ տեսակ կերպարանքներու կը մանէր, նոր ծնած հորթի գլուխներով, վայրի կենդանիներու մարթերով, թռչունի փետուրներով կը զարդարուէին ի պատիւ իրենց նուիրական կովին։ Կալատացիներուն այս ասվորութիւնը Հռոմայեցւոց մէջ ալ մուտ գործեցին. ի վերջոյ ամէն ազգ իր բարքերուն ու եղական ասվորութիւններուն վրայ ձուլեց զանոնք և երբ քրիստոնէութիւնը եկաւ իր պարզութեան նախաշաւիղը յորինել. ասանք ալ երթալով ուելի պարզուկ հանգամանքներ ստացան։

Կաղանդի օրը, այս տեսակ կերպարանափոխեալ հաճոյքներուն առաջին քայլն էր։

Այս և կին, մանչ ու աղջիկ կովի ու եզներուի կերպարանքներով կը պարէին տունուտունը։

Միջին դարու ամբողջ տեւողութեան միջոցին բարեկենդանի ասվորութիւնները կամ առ կեա կը գործադրուէին։ Մնունդին ու Մկրտութեան ասներուն հետ ուրիշ կարգ մը ասներ ալ գոյութիւն ունէին զորս գլխաւորաբար կը կատարէին կրօնաւորները իրր նուիրական ու բարոյական գոյն մը տալով անոնց։

Այս ասվորութիւնները չարունակուեցան մինչև 16 դդ. դար։

Բարեկենդանի է՛ն խրախճալի օրերը բալախասրանի օրերն են։

Ասանք լասիններուն համար (les jours gras) այսինքն ուտիք orեր կը կոչուի։ Հին տաճարները մինակ բալախասրանի օրերը կը դիմակաւորուէին։

Եւրոպոյ մէջ պառաւները այդ օրը բնաւ ասունէն դուրս չէին ելներ, որովհետև ժողովուրդին է՛ն չարաճճիները կուիլով անոնց կռնակին վրայ մուկերու պատկերներ կը գծէին, այս ասվորութիւնը տեւեց մինչև 18 դդ. դար։ Այդ թուականէն մինչև հիմա բարեկենդանի ասվորութիւններուն վրայ արտառոց յաւելում մը եղած չէ. միայն թէ՝ քաղաքակրթութիւնը իր լայն չափերն ալ դիմակաւոր պարահանդէսներու հիմը դրած է, և պէտք է խոստովանինք թէ՝ այդ մթնոլորտին մէջ, բարոյական մարդը իր զգանցքը ժողված է։

Ֆրանսայի մէջ երեքշաբթի օրը այլ ևս ամէն ինչ կը վերջանայ։ Բայց գործաւոր դասակարգը այդ օրը գործի չերթար և իր սովորական հնաւանդ ասվորութեանը համաձայն բաքսոի խընդուկը կ'ընէ, լուիկ մինչի։

Հին տաճարները Բարիզի մէջ մինչև Մեծ Պահքի հինգշաբթի օրը խրախճանութիւններ և մեծ հանդէսներ կ'ըլլային սակայն այսօր Ֆրանսայի շատ քիչ քաղաքներու ժողովուրդն է որ այդ ասվորութիւնը կը պահէ։

Հին տաճարներ Գերմանիոյ մէջ ալ բարեկենդանի խրախճանութիւններ տեղի կ'ունենային։ Եկաւ ժամանակ մը որ դերման ժողովուրդը բոլորովին մոռցաւ Բարեկենդանի խաղերը, սակայն 19 դդ. դարու սկիզբները Ֆրանսացի հաճոյաբերներ կրկին ծնունդ տուին Գերմանիոյ մէջ այս խաղերուն այնպէս որ Գոլոնիա էքս լա Շապէլ, Տիւսէլտորֆ քաղաքները սկսան բուռն մրցումներ ընել խաղերուն մէջ առաջնութիւն շահելու համար։

Գերլինի, Համպուրկի, Լայբզիկի և ուրիշ նշանաւոր քաղաքներու մէջ բարեկենդանի յատուկ պարերու, պարահանդէսներու, արտառոց ցուցադրութիւններու տեսլավայրերու, զանազան ըմպելիներու ընդհանուր համադրութիւն մը ծնունդ առաւ. յիշատակութեան արժանի է նաև Միւնիխի մէջ տեղի ունեցած մասվամաներու պարահանդէսը, ուր ա՛յլ Թէ մինակ Գերմանիոյ հեռաքրքիրներու խումն թատրերգութիւն մը շարաթներ առաջ կը հաւաքուէին, ներկայ ըլլալու համար մասվամաներու պարահանդէսին, որ խրախճանութեան, տարօրինակութեան, արտառոցութեան և որ առ առուէն ջղագրգիռ կերպարանափոխութիւններու ժամադրավայր մըն էր։

Տասնվեցերորդ դարուն, Պարիզի մէջ բարեկենդանի ասնը եր կատարուէր Մեծ Պահոց առաջին չարաթուն երկուշաբթի և երեքշարթի օրերը։ 2-300 հոգիէ բաղկացեալ խումբ մը իրենց ձեռքը պարկ մը բռնած այլազոյն ծաղիկներով կը լեցնէին և անցող դարցողին կը նետէին։

* Պրիւքսէլի և Անվէրսի մէջ բարեկենդանի խրախճանութիւնները շատ աւելի հաճոյալի և տարօրինակ կ'ըլլային։ Օրեր առաջ մարդկանց, կենդանակերպ և կամ ուրիշ այլանդակ արձաններ շինել տալով բուն բարեկենդանին կիրակի ցորեկ փողոցէ փողոց կը պարցնէին զանոնք։ Արտակարգ ու ափեղջրեղ խեղկատակութիւններով, անցող դարձողին կռնակին ուէդերով կը զարնէին ուլիրով և մեկուով չինուած խմոր մը պատուհաններն և պատշգամներէն զիրենք դիտողներուն կը նետէին։

* Սպանիոյ Մատրիտ, Սէվիլ, Պարչէլոնա և այլ քաղաքներուն մէջ ալ Բարեկենդանը շատ շքեղօրէն կը ասնուէր։ Պարչէլոնայի մէջ կերպարանափոխները ազատ մասք ունէին տուներէն ներս, հազարումէկ չարժուձեւերով ու արտակարգ խեղկատակութիւններով կը զուարճացնէին իրենց ճամբուն վրայ հաւաքուած ամբոխը։ Մատրիտի մէջ ամէն տարի հայ արձան մը կը պատցնէին, որուն ձեռքը փխանակուելուն խոշոր բրա մը կ'ուտային և գագաթն ալ գառնուկի ականջներով ու չմինի տերեւներով կը ծածկէին։

Արձանը եօթը տաք ունէր, որ նշանակն էր Մեծ Պահոց եօթը շաբաթներուն. տհաղին բաղմութիւն մը կը հաւաքէր այս արձանին, երգելով, պտտելով, խեղկատակելով ու տարօրինակ պուչուտքներով։

Տաւերուն առկուէն անուած ասնն ամէն օր պարտաւոր էր խանարիլ տանոր առջեւ...։ Մեծ Պահոց առաջին շաբաթէն սկսեալ ամէն շաբթու տարքերէն մէկը տեղէն կը հանէին, Զատկին Աւագ Շաբաթ օրը վերջին տաքը հանելէ ետք, արձանը բաց տեղ մը դնելով կտոր կտոր կ'ընէին։

* *

Իտալիա Բարեկենդանին բուն կեդրոնը և խաղերուն ծննդավայրն էր. կրնաք երեւակայել Թէ ի՞նչպիսի տարօրինակ և բացառիկ խաղեր կը խաղային Իտալիոյ զանազան քաղաքներու ժողովուրդները։

Հին տաճարները բարձրատիճան կրօնականները անդամ կը մասնակցէին հասարակաց խաղերուն ու խրախճանութեանց։ Սակայն այն օրէն ի վեր որ Հռոմ Իտալիոյ մայրաքաղաքը եղաւ, Բարեկենդանի խաղերը, խնջոյքները և խրախճանութիւնները իրենց տարօրինակութեան բարձունքէն սկսան կամաց կամաց վար գլսորիլ։

Հին Իտալացիք կենդանիներ խաղցընելէն և զանոնք իրարու հետ կռուցընելէն մեծ հաճոյք կ'զգային։ Բարեկենդանին օրը ձի, էշ և կամ կապ նետելով փողոցները և չուկաները կը թափուէին։

Ամէնէն աւելի յիշատակութեան արժանի են Մօքլէթի խաղերը. Բարեկենդանի երեքշաբթի օրը թերեւ ատգին արձան մը կը չինէին. երբ գիշերը վրայ հասնէր բիւրաւոր հոգիներ կը խմբուէին հասարակաց հրապարակ մը, ուր ձեռքերնին գտնուած մտերը արձանին դպցնելով կը վազէին և չուրջը պար բռնած կը դարձանային սանդարամասական ճիչերով ու գոռումներով։ Մօքլէթ այս մարդն անունն էր։ Ամէն տաք կը ջանար

ընկերոջը մամբ մարելու և կամ անոր հագուստին մէկ կողմը բանկցնելու. վա՛յ էր եկեր այն խեղճին գլխուն որ մամբ մարել տալու թալանթիւնը ուախմարութիւնը ունենար. այլ ևս հազարումէկ կասակարանութիւններով ու ծաղրանքներով կը վարէին զայն իրենց խումբին իրրև յիմար կոյս մը:

Բարեկենդանի խրախճանութեանց է՛ն նշանաւորը Վենեթիկի մէջ կը կատարուէր. իրիկունները հասարակաց չէնքերը, փողոցները են. կը լուսազարդէին, մանաւանդ Նաւուն վրայ լոյսի ակնախաղ տեսարան մը կը պարզուէր. դիմակաւորներու խումբեր մանաւոր նաւակներու մէջ նստած ծոցին վրայ ազդ անդ կը պարէին:

Թուրին, Նարոլիի և Ֆիորենցայի մէջ մանաւոր ազատամարտներ և բուցահանդէսներ տեղի կ'ունենային: Ֆիորէնցայի բարեկենդանական խաղերը, ոգուեստի, խրախճանութեան զարմանալի գլուխ գործոցներ էին:

Այսպէս բարեկենդանի ոսոր շատ հին կռապաշտական դարերէ մնացած է և սակայն որդի քաղաքակիրթ աշխարհը քիչ շատ ազնուացուցած է նախկին սրատուցութեանց համադրութիւնը, և եթէ պարահանդէսները իրենց բարոյական մթնոլորտին համապատասխանող բուրմունքովը գգուեին, ասոյգ է թէ որդի բարեկենդանը հիւրն շատ աւելի ազնուացած և բարեփոխուած վիճակի մը հասած կ'ըլլայ:

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՕՔԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎՏԱՆԳՈՒԵԼՈՒ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻՆ ՄԷՋ

ՊԱՆՔԱՅԻ ԵՒ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԽԶՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՏՐՈՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՐԻԶԻԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Ռուվիէի առաջարկութեան հիման վրայ Գերմանիոյ և Ֆրանսայի միջև համաձայնութեան մը յոյսը չիրականացաւ: Ռուվիէ առաջարկած էր Մարօքի նոր ոստիկանութիւնը Ֆրանսայի և սպանիայի սպաներու ձեռքին տակ դնել և միջազգային հակակշռի իրաւունքն ալ Իտալիոյ յանձնել: Գերմանիա կը մերժէ այս առաջարկութիւնը սա՛ պատճառաբանութեամբ որ Ֆրանսական առաջարկութիւնը կը հակասէ Մարօքի հաւասար միջազգայնութեան և հաւասարութեան սկզբունքին: Ճշմարտութիւնը սա՛ է թէ Գերմանիա չուզեր տեղի տալ թէ Ֆրանսա, որ արդէն ոստիկանութեան բացառիկ հակակշիռ մը ունի Մարօքի սահմանագլխին վրայ, անոր ներսերն ալ բարեկարգութեան և ապահովութեան պաշտօնը առնէնէ, ինչպէս նաեւ Աղդանական ափիկնոսին արեւմտեան եզերքներուն վրայ:

Հետեւաբար երկու խոչընդոտները Մարօքի գործին մէջ հիմակ դարձեալ նո՛յն կէտին վրայ կը գտնուին ա՛ւր որ էին ժողովէն առաջ:

** Նայէ Ֆրայէ Բրեսսի Ալժեզիրասի մասնաւոր թղթակիցը Փետր. 20 թուով հետեւեալը կը հեռագրէ.—*

Այսօր կէս օրին դռնփակ նստի մը մէջ կայացուեցաւ Պանքայի խնդրոյն կարգադրութեան վրայ Գերմանիոյ կողմէ պատրաստուած ծրագիր մը, որ կը տրամադրէ բոլոր շահակից Տէրութիւնները կատարելագործ հաւասար բռնել Մարօքեան Պետական Պանքայի մը հիմնարկութեան մէջ: Իրաւունքի տարբերէ կ'իմանամ թէ Գերմանիա իր ծրագիրը հեռեւեալ կերպով կը պաշտպանէ.— Որովհետեւ Ֆրանսա ասկէց առաջ Մարօքի կողմէ նախապատուութիւն ստացած է պետական ու ելմտական փոխառութեանց մէջ, և. կը կարծէ ըստ այսմ թէ այս պարագան իրեն նախապատուութիւն մը կուտայ նաեւ Պանքային հիմնարկութեան մէջ, Գերմանիա՝ ինչպէս նաեւ ուրիշ Տէրութիւններ, որոնց մէջ նաեւ Աւստրիա-Մաճառաստան, իրաւունք ունին՝ բաց դրան քաղաքականութեան վրայ հիմնուելով՝ հաւասարութեամբ ներկայացուցչաւ նոյն Պանքային մէջ ի նպաստ միջազգային վաճառականութեան: Հետեւաբար, հակառակ պարագային, այսինքն Ֆրանսայի նախապատուութիւն տալով Պանքայի գործին մէջ, չհերքուելու բաւական աստիճան կ'ըլլայ քան ոստիկանութեան խնդրոյն մէջ:

Եթէ Ֆրանսա այս առթիւ ստիպուի խորհրդակցութիւններ չվարել, բանակցութիւնները զոյգ պիտի ընթանան ոստիկանութեան և Պանքայի խնդիրներուն վրայ: Ուստի ժամանակը եկած է որ երկու խնդիրներուն բովանդակութիւնը մեզի մի վրայ կապուած են:

Կացութիւնը տեսակ մը վերջնագիր է ուրեմն Գերմանիոյ և Ֆրանսայի համար, թէ առաջինը տեղի պիտի տայ արդեօք ոստիկանութեան խնդրոյն մէջ, և երկրորդն ալ Պանքայի խնդրոյն մէջ: Այս վայրկեանը ժողովին վերջին ճգնաժամը պիտի կազմէ: Ասոնց լուծումն կախում ունի թէ Գերմանիա և Ֆրանսա գանացուած պիտի մեկնին արդեօք Ալժեզիրասէն թէ իրրև հակառակորդ, և իւրաքանչիւրը ի՞նչ կերպով և մինչեւ ա՞ր պիտի գրծածէ իր բռունցքը՝ Մարօքի մէջ իր շահերուն հետապնդումին մէջ:

Գերմանեան ծրագիրը կը պահանջէ որ բոլոր շահակից Տէրութիւնները հաւասար չափով դրամագլուխ մը դնեն Պանքային համար, իսկ Ֆրանսա կը պահանջէ որ ասկէց առաջ Ֆրանսական պանքաներուն կողմէ Մարօքի եղած 50 միլիոն ֆր.ի փոխառութիւնը հիմնական դրամագլուխի մէջ առնուի և անոր չորս մասը կազմէ: Մնացեալ տասնմէկ մասերը հաւասար չափով մասնակցող Տէրութեանց պատկանի, և այսպէս ասկէց ալ Ֆրանսա մաս մը կ'ունենայ իր նոր դնելիք դրամագլուխի փոխարէն, որով Ֆրանսա հինգ բաժին կ'ունենայ Պանքային հիմնարկութեան մէջ, մինչդեռ մնացեալ Տէրութիւններէն իւրաքանչիւրը կ'ունենայ միայն մէ՛կ բաժին: Ռուվիէ այս առաջարկութեան վրայ երկար ճառով մը ծանրացաւ, յայտարարելով թէ ֆրանսական փոխառու պանքաներուն չհերքը կազմուելիք Պանքային անդամ ընդունելով չփոխութիւններ պիտի ծագին երկուսեակ տեղական հաւասարութեանց միջև:

Երկու առաջարկութիւններուն նպատակութիւնը մասնախմբի մը յանձնուեցաւ, առանց վիճաբանութեան: Նիսէն վերջ Մ. Ռուվիէ և աւստրիացի պատուիրակ Վէլզէրշտայմ երկար պատմ մը ըրին: Պերլինէն Ալժեզիրաս եկաւ Մ. Կլաշէնաբ իրրև ելմտական խորհրդական գերման պատուիրակներուն:

** Մարօքի ոստիկանութեան խնդրոյն մէջ Գերմանիոյ կողմէ Մ. Ռուվուալի ծրագրին մերժումը խիստ յուսահատ տրամադրութիւններ առաջ բերած է կացութեան վրայ Բարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ: Կը յայտարարուի թէ Ֆրանսա զիջումներու ծայրագոյն սահմանին հասած է, և այսուհետեւ երբեք նոր զիջում չի կրնար ընել: Ռուվուալ պիտի հայտնէ թէ գերման պատուիրակներուն հետ նոր մանաւոր խոսակցութեան մանել չուզեր ոստիկանութեան խնդրոյն մէջ. և պիտի պահանջէ որ այդ խնդիրը ժողովի վիճաբանութեան ենթարկուի ուղղակի: Եւ այսպէս պիտի ըլլայ: Ասկէց կը նախատեսուի թէ Ալժեզիրասի ժողովը պիտի չտեւի. և Բարիզի մէջ ա՛յն կարծիքն են թէ պէտք է թողուլ որ ժողովը իր դերը կատարէ մինչեւ վերջը: Կրնայ ըլլալ որ ժողովին խորհրդակցութիւններէն միջնորդական առաջարկութիւն մը ելնի կա՛մ բոլորովին անչահախնդիր Տէրութեան մը, ինչպէս Միացեալ Նահանգներուն կողմէ, կամ Գերմանիոյ տեսակէտին նպաստաւոր քանի մը Տէրութիւններու կողմէ. որոնք միեւնոյն ատեն Ֆրանսայի վստահութիւնը կը վայելեն, ինչպէս Իտալիա և Աւստրիա-Մաճառաստան: Բայց եթէ նոյն իսկ այսպիսի միջամտութիւն մը կա՛մ միջնորդութիւն մը ըլլայ Բարիզի մէջ ըստուծին նայելով՝ Ֆրանսա ի վիճակի չէ ամենափոքր զիջողութիւն մը իսկ ընելու մինչեւ հիմնական ըրածներն զատ: Թէ՛ մամուլին և թէ երեսփոխանական ժողովին մէջ կարծիքը ա՛յն է թէ Ֆրանսա չատ հեռու գացած է իր զիջողութիւններուն մէջ, և իր շատ մը տեսակէտներէն տեղի տուած է: Ռուվիէ. որ Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան պատճառաւ չատ հաստատուն մը վրայ չի կենար, իր դիրքը պաշտպանելու համար հարկ կը տեսնէ այլ ևս չի վարանիլ արտաքին աշխարհավարութեան հարցերուն մէջ, և դիմադրել Գերմանիոյ: Ցայսերը չատ պիտի ըլլան Ժողովին յաջողութեան վրայ, և Բարիզի մէջ կը սպասեն որ շատ վերջը գայ լմնայ Ժողովը, որպէս զի աշխարհի հանդիսատեսը թէ Ֆրանսա ա՛րքան հանտատ և չափաւոր գտնուեցաւ և Գերմանիա ա՛րքան պահանջկոտ, և պատճառ եղաւ Ժողովին խանգարման: Ասկէց Ֆրանսա կ'ուզէ իրեն համար գտնել բարոյական յաջողութիւն մը ձեռք բերել, և մեծամասնութիւն մը Ժողովին մէջ իր պահանջումներուն այժմեայ: Բարիզի մէջ Ժողովէն ա՛ն միայն կը սպասուի հիմա: Այս օրերուս Բարիզի պաշտօնական շրջանակներուն համար Ժողովը իրականին մէջ խզուած կը նկատուի:*

** Մարքեցի Ալժեզիրասի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ հարցուցեր է Մ. Ռուվուալի թէ Գերմանիոյ մերժողական դիրքը Ժողովին խղճմտը կը նշանակէ արդեօք: Ռուվուալ պատասխանեց.— «Շատակը խօսելով, այդ մասին ես ալ կարծիք չունիմ: Բարիզի ձեռքն է որ չել այդ կնոջ.» Շատ մը պատուիրակներ սա՛ կարծիքէն են թէ Ժողովը պէտք է անմիջապէս խորհրդակցութեան ենթարկէ ոստիկանութեան խնդիրը, հատատելու համար թէ իրօք ի՞նչ են կարծիքի տարբերութիւնները, և այնուհետեւ պէտք է բանակցութիւնները խզել: Ընդհանրապէս քանի մը պատուիրակներ ալ ա՛յն կարծիքէն են թէ Ժողովը կրնայ իր նախապէս գծած ծրագիրը շարունակել: Եթէ կարելի ըլլայ համաձայնիլ Պանքայի խնդրոյն վրայ, գոնէ նախաշաւիղ պայմանագրութիւն մը կը ստորագրուի:*

*** Ազանս Հավաս ալ կը հեռագրէ թէ Ալժեզիրասի մէջ ընդհանուր է սա՛ երեւոյթը թէ Ժողովը տակաւին քանի մը օր ալ դումարուած պիտի մնայ: Գերմանիոյ պատասխանը Ժողովին յաջողութեան վրայ յոյս չի ներշնչեր: Կը պնդէ ոստիկանութեան միջազգայնացումին վրայ: Ֆրանսա բացարձակապէս կը մերժէ այս սկզբունքը, Գերմանիա պատրաստ է առաջարկութիւններ ընել, եթէ Ֆրանսա ալ ընէ, բայց կ'երեւի թէ Ֆրանսայի պատուիրակները նոր առաջարկութիւններ ընելու արամադիր չեն:*

*** Թան «Ժողովին անյաջողութիւնը» վերնագրով յօդուածի մը մէջ կը յայտարարէ թէ Գերմանիա ա՛չ թէ միայն ոստիկանութեան խնդրոյն, այլ նաեւ Պանքայի խնդրոյն մէջ չի ճանչնար Ֆրանսայի իրաւունքը: Ոստիկանութեան խնդրոյն մէջ Ռուվուալի առաջարկութեան մերժումը, և Մարօքեան Պանքային վրայ գերմանական ծանօթ ծրագիրը կատարելու համարձակ գոյացուցած են Գերմանիոյ անիրաւախնդրութեան վրայ: Հիմա խօսքը կ'ինայ Ժողովին: Գերմանիոյ յատակագիծը չատ որոշ է Ժողովին մէջ, կը գրէ Թան. որուն մէջ ա՛չ ոք յոյթական և ոչ ալ պարտեալ պիտի դանուէր: Բայց Գերմանիա հիմա կ'ուզէ պարտաւորել Ֆրանսան որ վրայ տայ իր շահերը և իրաւունքները: Ֆրանսա իր անկեղծութեան ապացոյցները տուաւ ընդարձակ զիջումներով, և կրնայ վստահիլ Եւրոպայի վճռին: Գերմանիա՝ որ Ժողովը պահանջեց, կանոնաւորապէս կ'աշխատի արգելք յարուցանել անոր յաջողութեան դէմ: Երբ այսպէս քաղաքական հորիզոնը կը մթագնի, Ֆրանսա գտնէ իրաւունք ունի ըսելու թէ ասոր պատասխանատուն ինքը չէ:»*

*** Պերլինէ կը հեռագրէ Նայէ Ֆրայէ Բրեսսի թղթակիցը (որ գերմանական շահերուն նպաստաւոր է միշտ, ինչպէս նոյն վիճակին թերթը), թէ հակառակ ֆրանսական մամլոյն ապաշնորհ տեղեկութիւններուն, Պերլինի իրաղեկ շրջանակներուն մէջ կը յայտարարուի որ առայժմ տակաւին բնաւ յուսահատութեան պատճառ չկայ: Բասավիցի և Ռուվուալի միջև մանաւոր խոսակցութիւններ խզուած չեն, այլ այս միջոցիս դադար մը կայ միայն, որովհետեւ Ռուվուալ ոստիկանութեան խնդրոյն մէջ գերմանական առաջարկութիւնները վարչապետ Մ. Ռուվիէի հաղորդած է: Ռուվիէի պատասխանը տակաւին ծանօթ չէ Պերլինի մէջ: Անկէց կասկած ունի թէ Բասավիցի և Ռուվուալի խոսակցութիւնները պիտի չարունակուին թէ պիտի դադրին. բայց վերջին պարագային մէջ իսկ չարդարանար կացութեան մասին անհանգստանալ զրոյցը, որովհետեւ խնդիրը կը մնայ ճիշդ այն տարիճանին մէջ. ուր կրնայ ուրիշ Տէրութեան մը կողմէ միջնորդութիւն մը բղխիլ:*

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏԸ

ՊԱՆՔԱՅԻ ԽՆԴՐՈՅՆ ՎՐԱՑ

«Նայէ Ֆրայէ Բրեսսի»ի Փետրվար 21ի Երեկոյեան տպագրութենեն

Ժողովը այսօր (Փետրվար 20) երկու առաջարկութիւն նկատի առաւ Պետական Պանքային հիմնարկութեան համար, մին գերմանական էր, միւսը ֆրանսական: Իտալիոյ առաջին պատուիրակը խօսք առնելով, յայտարարեց թէ ամէն բանէ առաջ պէտք է որոշել թէ ի՞նչ հիմերու վրայ պիտի հաստատուի Պանքան. թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ անոր նպատակին և պաշտօնին բնութիւնները: Նախագահը խնդրեց թէ ֆրանսական և գերմանական ծրագիրներուն նկատմամբ նեցուկ թէ ֆրանսական ծրագիրը մը ներկայացնել, և կարդաց զայն: Սպանիական ծրագիրը կը պարզէ սա՛ կէտը թէ ի՞նչ տեսակէտով պէտք է ըմբռնել Մարօքեան Պանքայի մը հաստատութիւնը, իր դրամագլուխը ի՞նչ կերպով պէտք է բաժնել Ժողովին մասնակցող զանազան Տէրութեանց վրայ, թէ ի՞նչ տեսակ գործունէութիւն ներ ընելու պիտի արտօնուի պարտատէրներ, պանքնոթներ հրատարակ հանելու սահմանին մէջ, ինչպէս նաեւ դրամական արժէքներուն կանոնաւորութեան մասին, և թէ ի՞նչ կերպով պէտք է սահմանել Պանքայի հանրային շինութեանց և ազատութեանց պիտի օժանդակէ դրամապէս: Մասնախմբը այս ստանիրան ծրագրին համեմատ նկատի պիտի առնէ գերմանական և ֆրանսական ծրագիրներուն գլխաւոր կէտերը, և ասոնց վրայ համարարար ցուցակ մը պիտի պատրաստէ: Ֆրանսական պատուիրակ Մ. Ռուվուալ յայտարարեց թէ Ֆրանսայի առաջարկութիւնը չատ չափաւոր է, և յարեց թէ Պանքան մի միայն վարկի հաստատութիւն մը պէտք է ըլլայ առանց ուրիշ գործունէութիւն ունենալու. Մարօքի քաղաքականութեան կամ վարչութեան վրայ ի նպաստ ա՛յս Տէրութեան կամ ի վնաս ա՛յն Տէրութեան, այլ ժողովին կողմէ ընդունուած հաւասարութեան սկզբունքներուն վրայ գործել անաչառական գործերուն մէջ: Ֆրանսացի պատուիրակը յայտարարեց նաեւ թէ մինչեւ հիմա Մարօքի վարկը Ֆրանսան էր որ կը հոգար՝ առանց սակայն ասոր համար վնաս հասցնելու անոր անկախութեան, փոխառութիւնները լոկ ելմտական հիմերու վրայ կ'ըլլային Մարօքի:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՄԱՐՕՔԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մարօքի մէջ Պետական Պանքա մը պիտի հաստատուի 35 տարիներու առանձնաշնորհութեամբ: Պանքան մասնաճիւղեր պիտի հաստատէ Մարօքի բոլոր կարեւոր քաղաքներուն մէջ և բոլոր ա՛յն տեղերը՝ ուր հարկը զգալի ըլլայ:

Պանքային գործունէութեան չրջանակը պիտի ըլլայ բոլոր ա՛յն գործառնութիւնները՝ որոնք ո և է պանքայի մը սահմանին մէջ կը մտնեն: Պանքան Մարօքեան կառավարութեան տեղական տարարերութիւնները պիտի ըլլայ, և պիտի գործադրէ պարտաթուղթերու և այլ բոլոր գործառնութիւնները: Պանքան պարտաթուղթերուն ապատարկութեան համար փոխառութիւններ պիտի ընէ կառավարութեան, ինչպէս նաեւ ընդհանուրին չահերուն յարմար դառնալու ծախքերուն համար. բայց իր փոխառութեանց գումարը դրամագլուխին չափէն պիտի չանցնի: Պանքային կառարած այդ փոխառութեանց տակօսը, պանքային միջնորդչէքն ալ մէջը ըլլալով, 7%ը պիտի չանցնի: Պանքան առանձնաշնորհում պիտի ունենայ ի տես վճարելի փոխանակագրեր հրատարակ հանելու, որոնք իրրեւ դրամ պիտի ընդունուին նաեւ Տէրութեան ստանիներէն: Այսպիսի փոխանակագրեր հրատարակ հանելու համար պայման է որ պանքան իր պատրաստ դրամին մէկ երրորդին հաւասար չափով միայն գործէ: Մարօքեան կառավարութիւնը Պանքային վարչութեան մէջ լարձակ պատուիրակ մը պիտի դրէ, որուն կեդրոնը պիտի ըլլայ Թանճէր, և որ պիտի հսկէ պանքնոթներուն հրատարակ հանուելու առանձնաշնորհութեան և պետական ստանիին հետ առնոր յարաբերութեանց վրայ: Դրամագլուխը պիտի ըլլայ 15 միլիոն ֆր. և պիտի բաժնուի 15 մասերու, հետեւեալ կերպով.— Տասնմէկ մասը պիտի հայթայթեն հաւասար չափով Գերմանիա, Անգլիա, Աւստրիա, Պելժիա, Սպանիա, Միացեալ Նահանգները, Ֆրանսա, Իտալիա, Հոլանտա, Բրազիլ, Ռուսիա և Շուէտ: Այս երկիրներուն մէջ կազմուած իւրաքանչիւր ընկերութիւն մէկ մասէն ունելի առալու իրաւունք պիտի չունենայ: Եթէ այսօր առանձնամասերը ամբողջովին վճարուին, բացը մնացած այդ մասերը բոլոր միւս վճարող տեղանաւորական խմբակներուն միջև պիտի բաժնուին իրենց նախնական վճարումներուն համեմատական չափով:

Մնացեալ չորս մասերուն վճարումը իրաւունք պիտի ճանչցուի Ֆրանսական այն տեղանաւորական հաստատութեանց, որոնք 1904էն ի վեր փոխառութիւններ ըրած են Մարօքի, և 1904 Յունիս 12ին Մարօքեան կառավարութիւնը արդէն իր փոխառութեան պայմանագրին մէջ ընդունած է այս կէտը՝ երբ հաստատուի Պետական Պանքան: Բաժնեհաւերներուն ընդհանուր ժողովին որոշման համաձայն միայն կարելի է դրամագլուխը աւելցնել: Վարչական Խորհուրդը բաժնեհաւերներուն ընդհանուր ժողովէն պէտք է ընտրուի և պիտի բաղկանայ 15 անդամներէ: Վարչական Խորհուրդը պիտի անուանէ իր նախագահները, դեր-նախագահները, Տնօրէնները և դեր-Տնօրէնները, և պիտի որոշէ անոնց գործելու չրջանակը և ձեռնհասութիւնը, ինչպէս նաեւ պաշտօնը՝ մասնախմբերուն. որոնց կազմութիւնը հարկ տեսնուի: Միջազգային զեղչի մասնախմբը մը, որուն անդամները պիտի բաղկանան առնուազն 251 բաժնեթուղթ ունեցող Թանճերցի առաջնակարգ վաճառականներէն և տեղանաւորներէն, ոչնկից պիտի ըլլայ նոյն քաղաքը գտնուող Պանքային Տնօրէնութեան: Այս մասնախմբը պիտի որոշէ վարկի բաշխումը և զեղչի ընդհանուր գործերը: Պանքային պաշտօնեաները առ հասարակ ամէն ազգի հպատակներուն առնել բաց պիտի ըլլան: Պանքան պիտի ենթարկուի ֆրանսական օրէնքին, ինչպէս Մարօքի հետ արդէն հնագոյն պայմանագրութիւնները կը տրամադրեն: Հաւատարչական վերաբերեալ կազմուած մասնախումբ մը օրինագիծ մը պիտի պատրաստէ և պիտի ենթարկէ բաժնեհաւերներուն ամբողջութեան, որոնք այս Բրօթոքոլին պատրաստութեան թեւակոնէն սկսեալ մինչեւ երեք ամիս պիտի գումարուին:

ՏՐՈՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հակառակ Պերլինէն եկած կէս պաշտօնական տեղեկութեանց՝ որոնք միշտ յուսալու տեղի կուտան թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը գալ Ալժեզիրասի ժողովին մէջ Մարօքի խնդրոյն վրայ, Բարիզի քաղաքական չրջանակներուն մէջ կ'տարապնդուին յուսահատ տրամադրութիւնները թէ այլեւս ժողովին գոյութիւնը չարդարանար, քանի որ անհնարութիւն կը հանուի անոր գործունէութեան առջեւ: Աւելորդ է ըսել թէ բոլոր թերթերը առանց բացառութեան Գերմանիան պատասխանատու կ'դնեն ժողովին անյաջողութեան համար: Ազգայնական թերթերը, ինչպէս Էֆo տը Բառի, չատ խիստ լեզու բանեցնելով կ'տարբատանեն Գերմանիան իրրեւ անպարկեշտ, որ, կ'ըսեն, դեռ քանի մը օր առաջ ինքզինքը պատրաստ ցոյց կուտար համաձայնելու Պանքային գործին մէջ, և հիմակ յանկարծ ընթացքը փոխելով Պանքայի ա՛յնպիսի ծրագիր մը կը ներկայացնէ, որ ուղղակի Ֆրանսայի չահերուն դէմ է:

Բարիզի մէջ հիմա սա խնդրով կը զրաղին թէ ի՞նչ պիտի պատահի եթէ երբեք ժողովը ապարդիւն մնայ: Պատասխանները միաձայնութեամբ սա են թէ իրաց հին կացութիւնը պիտի չարունակուի Մարօքի մէջ, ինչպէս կ'ըլլար Մարտիի 1880ի պայմանագրութենէն ի վեր: Ուղղակի Գերմանիոյ և Ֆրանսայի միջև պատերազմ մը չի գուշակուիր, կամ կը կասկածուի միայն:

** Գերլիցեր Թակպլատի Բարիզեան Թղթակիցը կը հեռագրէ.—Ֆրանսայի վարիչ չրջանակներուն մէջ համոզուած են թէ Գերմանիա կ'ուզէ ժողովը խանգարել և հին կացութիւնը պահել Մարօքի մէջ, և թէ անիրաւ՝ ինչպիսի լուծում մը կ'ուզէ որ կարենայ ուրդնել Մարօքի մէջ, և ասով խանգարել Ֆրանսայի ամբողջ արտաքին քաղաքականութիւնը: Այս համոզումը կրնայ ուղիղ կամ սխալ ըլլալ, բայց խնդիրը այն է թէ կառավարութիւնն ալ ըստ այսմ սկսած է իր կարգադրութիւնները ընել: Համաձայնութիւն մը ստալ բերելու համար միակ միջոցն է երրորդ Տէրութեան մը միջամտութիւնը, և ա՛յսպիսի միջամտութիւն մը թերեւս պիտի ելլէ: Ֆրանսա սակայն իր վերջին առաջարկութեան համաձայն եղող ո և է միջնորդութիւն պիտի չընդունի, որովհետեւ կ'ուզէ արդիւել Գերմանիոյ ուղղակի կամ ուղղակի ոտնձգութիւնը Մարօքի մէջ: Միջնորդութեան մը վրայ ալ հաւաք ունեցող չկայ, և ընդհանուր կարծիքը այն է թէ պատուիրակները Պանքային և ոստիկանութեան խնդիրներուն վրայ համաձայնամբ նիստի մը մէջ կարճ պրդաստանական վիճաբանութենէ մը վերջ պիտի մեկնին Ալժեզիրասէ: Գերլինէն կախում ունի թէ այս բացառակապէս յուսահատ տրամադրութիւնը պիտի հաստատուի թէ ոչ:*

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱՐ

Բ. Երիկուն գերման պատուիրակները յանկարծ իմացուցին միւս պատուիրակներուն թէ իրենք գերմանական ծրագիր մը պիտի ներկայացնեն Մարօքեան պանքային կազմակերպութեան վրայ, և ծրագրին պատճէնն ալ յանձնեցին: Անոր վրայ իսկոյն ֆրանսական պատուիրակներն ալ իրենց ծրագիրը մէջտեղ հանեցին: (Տե՛ս վերը.)

Գերմանական ծրագիրը 17 յօդուածներէ կը բաղկանայ.—

Յօդ. Ա.—Մարօքի մէջ պէտք է Պանքա մը հիմնուի Մարօքեան Պանքա անուամբ, և Էմիրը յիսուն տարիներու մենաշնորհ տայ անոր: Պանքային կեդրոնը պիտի ըլլայ Թանճէր. և մասնաճիւղեր ու գործակալութիւններ պիտի ունենայ կայարութեան բոլոր մնացեալ մասերուն մէջ, ուր որ պէտք ըլլայ:

Յօդ. Բ.—Պանքային դրամագլուխը պիտի կազմուի Ժողովի մէջ ներկայացուցիչ ունեցող Տէրութիւններէն կամ անոնց կողմէ որոշուած պանքաներէն: Պանքային մասնակցիլ ուզող իւրաքանչիւր Տէրութիւն իրաւունք պիտի ունենայ իրեն համար կամ իր որոշած պանքային համար ընկերակցութեան բաժին մը պահանջել հաւասար չափով բոլոր միւս Տէրութեանց բաժիններուն, և Բրօթոքոլին վաւերացումէն մինչեւ չորս շաբաթ, իւրաքանչիւր Տէրութիւն պարտաւոր ըլլայ հաւանիլ կամ ոչ մասնակցութեան: Այս ժամանակամիջոցէն վերջ Պանքան պէտք է հիմնուի հաւանողներուն մասնակցութեամբ:

Յօդ. Դ.—Պանքան պէտք է օրէնդրական անձ մը ունենայ ժողովին ներկայացուցիչ ունեցող երկիրներէն իւրաքանչիւրին մէջ, և անոր ենթարկել քաղաքային և տեւական իրաւաբանական ամէն խնդիր խառն դատերու միջոցին:

Յօդ. Դ.—Մարօքի մէջ պէտք է խառն դատարան կազմել Պանքային մասին յարուցուած խնդիրներուն համար, նոյն իսկ եթէ ամբաստանողը Պանքան ըլլայ: Այս դատարանին վճիռը վերջնական պիտի ըլլայ:

Յօդ. Ե.—Պանքան պէտք է բաժնեթուղթերու վրայ ընկերութիւն մը կազմէ: Դրամագլուխը պիտի կազմուի իւրաքանչիւրը 500 բէշէթա արժող բաժնեթուղթերէ: Դրամագլուխը կրնայ աւելցուիլ նոր բաժնեթուղթեր հրապարակ հանելով: Պանքան պիտի ունենայ Տեսուչ Խորհուրդ մը, որուն վարիչները պիտի ըլլան վարչական խորհուրդ մը և Տնօրէն մը:

Յօդ. Զ.—Տեսուչ Խորհուրդը իրաւասութիւն ունի իր կանոնագիրը ինք պատրաստելու: Իրաւունք պիտի ունենայ ամէն ժամանակ հսկելու Պանքային գործառնութեանց, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով:

Յօդ. Է.—Վարչական Խորհուրդը պիտի հսկէ Պանքային գործերու ընթացքին և իրաւունք պիտի ունենայ հրահանգ տալ Տնօրէնին, ցոյցի այդ իրաւունքը Տեսուչ Խորհուրդին չի վերաբերիր: Պանքային կանոնագիրը պիտի սահմանէ վարչական խորհուրդին իրաւասութիւնը:

Յօդ. Ը.—Տնօրէնը՝ որ վարչական խորհուրդին կ'ընտրուի, Պանքային ընթացիկ գործերը կը վարէ և օրինական ներկայացուցիչն է անոր, ինչպէս նաեւ նոյնպէս ներկայացուցիչ, որուն պէտք է դիմեն Պանքային հետ գործ ունեցողները: Պանքային կանոնագիրը պիտի սահմանէ Տնօրէնին իրաւասութիւնը, և այդ կանոնագրութիւնն ալ Տեսուչ Խորհուրդին հաւանութեան պիտի ենթարկուի:

Յօդ. Թ.—Կանոնագիրը պիտի պատրաստէ Ժողովին ներկայացուցիչ ունեցող Տէրութեանց կողմէ ընտրուած մասնագէտներու խորհուրդը:

Յօդ. Ժ.—Պանքան իրաւունք պիտի ունենայ ա՛ և է Պանքայի յատուկ եղող գործառնութիւններ կատարելու:

Յօդ. ԺԱ.— Պանքնոթներու չրջանառութեան համար ուրիշ Պանքաներու օրինական ձեւակերպութիւնները պէտք է յարգուին:

Յօդ. ԺԲ.—Որոշ եկամտաբերու և որոշ պետական ծախքերու համար Պանքային գործառնութիւնները դարձեալ նմանօրինակ հաստատութեանց հիման վրայ պիտի որոշուին: Պանքան պէտք է հսկէ մաքսային հասոյթներուն վրայ, նաեւ Ֆրանսայի առնելիքին վճարման եղանակին վրայ: Նաեւ պէտք է հսկէ Ժողովէն հաստատուած եկամուտներուն վրայ: Պանքան պիտի վճարէ ոստիկանութեան կազմակերպութեան համար անհրաժեշտ ծախքերը, ինչպէս նաեւ հանրօգուտ շինութեանց համար: Փափաքելի է որ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ առնելիքներուն ալ կարենայ վճարում ընել Պանքան:

Յօդ. ԺԳ.— Պանքան Տէրութեան ելմտական գործոց միջնորդը ըլլալով, ըստ այնմ ընկալեալ օրէնքներուն համեմատ պիտի գործէ:

Յօդ. ԺԴ.—Դարձեալ ըստ ընկալեալ սովորութեան, Պանքան վարկ պիտի բանայ Տէրութեան:

Յօդ. ԺԵ.—Պանքային ապատարկութեան մասին ալ ուրիշ նմանօրինակ հաստատութեանց կանոնները գործադրելի են:

Յօդ. ԺԶ.—Պանքան Մարօքի դրամական արժէքներուն համար ալ կարգադրութիւն մը պէտք է ընէ:

Յօդ. ԺԷ.—Ոստիկանութեան կազմակերպութեան համար պիւտճէն պիտի որոշուի Տեսուչ Խորհուրդին, որ իրաւունք ունի այս մասին գործնական առաջարկութիւններ ներկայացնելու Մարօքեան կառավարութեան, գործը իրենցողութեամբ ի գլուխ հանելու համար:

Սպանիոյի բարձրաստիճան պետական մարդ մը կարծիք յայտներ է թէ թերեւս Մարօքի վէճը Լա Հէլի յատուկ Վեհաժողովին լուծման յանձնուի:

Եթէ Ալժեզիրասի Ժողովին խզումը անմիջական պատերազմ ալ առաջ չբերէ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջև, բայց յուզումը մեծ պիտի ըլլայ, և այսպիսի կացութիւն մը երկար առեն նոյնը չի կրնար մնալ:

ԷՏՈՒԱՐՏ Է. ԵՒ ՄԻՔԱՏՈՆ.— Մնրակոպի պատուանշանը Միքատոյին առնելու պաշտօն ունեցող Քոնէոթի Աչթը իշխանը (Էտուարտ Է.ի եղբօրորդին) Տայլեսի մարտանաւով Եօքոհամացութեան: Այս ժամանակամիջոցէն վերջ Պանքան պէտք է հիմնուի հաւանողներուն մասնակցութեամբ:

Յօդ. Դ.—Պանքան պէտք է օրէնդրական անձ մը ունենայ ժողովին ներկայացուցիչ ունեցող երկիրներէն իւրաքանչիւրին մէջ, և անոր ենթարկել քաղաքային և տեւական իրաւաբանական ամէն խնդիր խառն դատերու միջոցին:

Յօդ. Դ.—Մարօքի մէջ պէտք է խառն դատարան կազմել Պանքային մասին յարուցուած խնդիրներուն համար, նոյն իսկ եթէ ամբաստանողը Պանքան ըլլայ: Այս դատարանին վճիռը վերջնական պիտի ըլլայ:

*Յօդ. Ե.—Պանքան պէտք է բաժնեթուղթերու վրայ ընկերութիւն մը կազմէ: Դրամագլուխը պիտի կազմուի իւրաքանչիւրը 500 բէշէթա արժող բաժնեթուղթերէ:

մա ժամանց։ Դիմաւորեցին զայն զօրաւոր Բուրօքի և Ծովակալ Թոկօ, որոնք իսկոյն մարտական դպրին ազդանշան զայն իբրև Թիկնապահ։ Ճարտնական նաւախումբ մը, որ կը բաղկանար Եսքումս Իվարք և Ազուսա զրահապատ յածնաւերէն, ընդ առաջ դացած էր Տայհանմի, մինչ նաւահանգիստին ներսը կը սպասէին Ազահի, Օքօվա, Շիզայեա, և Թորփիլհալածներու ասրմղիկ մը։ Նաւամատոյցին վրայ յաղթական կամար մը կանգնած էր, որուն վերև զիրար կը գրկէին անգլիական և ճարտնական դրօշները։ Ամէնուրեք Գանգա՝ ազազակը կը լսուէր։

Արքայական կառախումբը Եօքօհամային ճամբայ ելաւ Թոքիօ, երկու ագերուն նշաններովը զարդարուած։ Մափանրով ժողովուրդը խանուած էր Եօքօհամային մինչև Թոքիօ ճամբուն վրայ, և դպրոցականները ծունկի եկած էին կամ խոնարհութիւն կ'ընէին ճարտնական սովորութեան համեմատ։

Շիմպաշի կայարանին մէջ Արքայ Իշխանին մասնաւոր սպասիս մը որուն նմանը տեսնուած չէր ճարտնի պատմութեան մէջ։ Կայարը անձամբ մինչև հոն եկած էր ողջունելու իր հիւրը։ Ներկայ էին նաև գահաժառանգ, Ասիզուսկովա իշխան, Բանին իշխան, նախարարները, ծովակալները, մարշալները։ Խորհրդարանին չորս մը անդամները։ Մեծ հանդիսութիւն մը մարդոց՝ որոնք անոր ոչ համբաւ չունեն են վերջին պատերազմին ժամանակ։

Արքայ Իշխան պահ մը խօսակցեցաւ Միքսաոյին հետ թարգմանի մը միջոցաւ։ Նաւագնացները անգլիական քայլերգը կ'ածեր, մինչ Միքսաոն և Արքայ Իշխան քով քովի արտաքին հրապարակին շրջանը կ'ընեն։ Միքսաոն յետոյ մեկնեցաւ պալատ։ Առաջին կառքին մէջ նստաւ Իշխանը, իրեն մէջ ունենալով գահաժառանգը և Ասիզուսկովա իշխանուհին։ Երկրորդ կառքին մէջ էին զօրավար Բուրօքի և Լորտ Բրազէլ, երրորդին մէջ Թոկօ և Սէյմար ծովակալները։

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏԻ ՄԸ ՎԻՊԵՐԳԸ.—Անգլիացի Լորտ Էշպերթն Բ. առաւօտ Բարիզի անգլիական դեսպանատան եկեղեցիին մէջ ամուսնացաւ անուշ կերպով ամերիկացի դերասանուհի Օր. Ֆրանս Տաննէլլիի հետ, որ հանձնանօթ է թէ՛ Անգլիոյ և թէ՛ Միացեալ Նահանգաց մէջ։ Լորտ Էշպերթն օրիորդին հանդիպած էր անցեալ ամառ Լանտանի մէջ։ Ցանիսին դերասանուհիին մայրը և քոյրը Ամերիկայէն եկած էին անոր հետ բնակելու Բարիզի մէջ։ Առանց գալէն քիչ վերջը Լորտ Էշպերթն ալ Բարիզ եկաւ, ու նշանուեցաւ Օր. Տաննէլլիի հետ, բայց երկու ընտանիքներէն զատ ոչ ոք գիտէր այս եղածը։ Ֆրանսական օրէնքին համաձայն քաղաքային ամուսնութիւն մը անհրաժեշտ է, նոյն իսկ երբ կրօնական արարողութիւն տեղի ունենայ։ Քաղաքային պսակը տեղի ունեցաւ Բաւիի քաղաքապետարանին մէջ։ Նոթր հոգի միայն ներկայ էին, որոնցմէ մին էր անգլիական դեր-հիւպատոս։ Ցետոյ եկեղեցի գացին, հարը օթմանլով իր ընտանիքին հետ, իսկ Լորտը պարզ կառքով անանց եկաւէն։ Պահէն վերջ ուղղակի Գուռս գացին մեղրալուսինը անցընելու։

Էշպերթների Լորտութիւնը կը սկսի 1782ին։ Ներկայ Լորտը հինգերորդն է։ Ծնած է 1866ին, և 1889ին կարգուած էր։ իր առաջին կինը մեռաւ 1904ին, թողլով մանչ մը և չորս աղջիկ։

Մ. ՅԱԼԻԼԻՆԻ ՊԱՏԳԱՄԱԳԻՐԸ.—Երեսփոխանական ժողովին մէջ վարչապետ Մ. Ռուվիէ կարդաց նոր նախագահ Մ. Ֆալիէռի հեռաւեալ պատգամագիրը.— «Ազգային ժողովը պետութեան ամենաբարձր պաշտօնը ինձ յանձնեց։ Ես յաջողելի այն մեծ քաղաքացիին, զոր հասարակաց համակրութիւնը և երախտագիտութիւնը կը շրջապատեն իր առանձնակի կեանքին մէջ։ Այն պաշտօնը, զոր այնքան վեհ պարզութեամբ նախորդս թողուց ինծի, իմ վրայ կը դնէ խիստ ծանր պարտականութիւններ։ Կը յուսամ որ բոլոր հանրապետականները ինծի պիտի օժանդակեն դժուարին պարտականութիւնները կատարելու, առանց ծագումի և քաղաքական համոզումներու խարութեան, բոլոր քաղաքացիներուն օգտակար ըլլալու համար։ Պետութեան նախագահը ընտրուեցաւ այնպիսի խաղաղ և վայելուչ կերպով, որ ո՛չ մեր ազգին, այլ և անկէ դուրս լուրջ ուշադրութեան առարկայ եղաւ այս պարագան։ Այս հանգամանքը մեր քաղաքական աւանդութեանց և արդի վարչութեան ամրանալուն և յառաջդիմութեան ապացոյց է։ Իրաւ ալ, վարչութեան արդի եղանակը 35 տարիէ ի վեր կը տեւէ և այսօր աւելի քան երբեք յուսալից է անոր ապագան։ Երկրին վառնութեան և փափաքներուն համապատասխան ձեւով ուրեմն միացուցէք ձեր ջանքերը՝ անոր ապահովութեան, մեծութեան և ապագային համար։ Բանակին կենսական սկզբունքն է օրէնքներու և մեր օրէնսդրութեանց պահպանումը։ Առանց որ և է մէկուն սպառնալու, անիկա խաղաղութեան ամենէն ապահով երաշխաւորութիւնն է։ Ֆրանսա իր զինակիցներուն և բարեկամներուն հաւատարիմ պիտի մնայ՝ իր արդար, ուղիղ և չափաւոր արտաքին քաղաքականութեամբ։ Ֆրանսա կ'ուզէ բոլոր ազգութեանց հետ սրտագին յարաբերութիւններ մշակել։ Ֆրանսայի մէջ կարգ կանոնը հիմնուած են հնազանդութեան և օրինապահութեան վրայ, որոնց միջոցով ֆրանսական հանճարը պիտի ծաղկեցնէ մեր առեւտուրը, ճարտարագործութիւնն ու գիւղատնտեսութիւնը։ Անիկա չպիտի դադրի մեր զարգը և պարծանքը եղող Գիտութիւնները, Գրականութիւնը ու Արուեստները մշակելէ։ Անշուշտ չատեր անհամբեր կը սպասեն այնպիսի օրէնքներու, որոնք ընկերային խաղաղութեան արմատական տարրերը պիտի ըլլան։ Հանրայնութեան զգացումը, որ մեր ընկերական շրջանակներուն մէջ գերիշխող դարձած է, անշուշտ բերկրութեամբ պիտի դիտէ բաղդաւորիչ գործառութիւններու վիճակին բարւոքումը։ Դպրոցական գործունէութիւնը, որ մեզ ազգութեան սարկութենէն կ'ազատէ, և մեզի ազնիւ նկարագիրներ կը պատրաստէ, առանձին մեր հոգածութեան առարկայ պիտի ըլլայ։ Հեռու չէ այն ժամանակը որ Ֆրանսայի պէս երկրի մը մէջ բանականութեան միջոցով իրաւունքի և արդարութեան վրայ հիմնուած չափերու ներդաշնակութեան պիտի հասնինք։ Մենք իբր այս գաղափարներուն անձնաւոր անհատներ, պէտք է աշխատինք Մարդուութեան բարելաւումին համար։ Մենք աւելի զգայուն խիղճ մը պէտք է ունենանք և յառաջդիմութեան և Ֆրանսայի պաշտպանութեան պէտք է նուիրուինք բոլորովին»։

ԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ

ՀԻԱՆԴԱՆՈՑԻ ՆՈՐ ՄԱՏՈՒՈՒՆ

Ս. Գարիրաք Հայրը երէկ ժամը 7ին ընկերակցութեամբ գործակատար Արիս էֆ.ի Ազդ. Հիւանդանոց գնաց, ուր դիմաւորեցին Ն. Սրբազնութիւնը Թանթապուլեան կարապետ էֆէնտի, Հաւատարմութեան անդամներէն Տիգրան Մանուկեան, Գրիգոր Եվրէնեան, Յարութիւն Աալանեան, Յ. Դարամանեան և Տօք. Նազարեան էֆ.ները, և Տ. Վարդան, Բարգէն, Տիրայր և Յակոբ վրդ.ները, քահանաներ, Հիւանդանոցի Տնօրէն Յակոբ էֆ. Համամեան և պաշտօնէութիւնը, ճարտարապետ Մելիքսէթեան, Կիւրեղեան, Ունենան և Աւետիսեան էֆ.ները, Որբանոցի խնամակալներէն Բանիկեան և Գորեան էֆ.ները և խնամակալուհիներէն Օր. Միհէնթիսեան։ Ն. Սրբազնութիւն պահ մը շէնքերը աչքէ անցընելէ և եկեղեցիին օծման արարողութեան յարմարագոյն տեղը որոշելէ յետոյ, հիւրանոց ելաւ և քիչ մը հանգիստ եւ զգեստաւորուելու և ընկերակցութեամբ վարդապետներուն, քահանաներուն և խուռն բազմութեան մը, օծման տեղն իջաւ։ Ս. Գարիրաքը Մայր Մաշտոցին մէկ երկու գլուխ կարդալէ յետոյ, օծուելիք տասնըվեց հիմնաքարերը ջնջելով և գիներով լուսց և օծման արարողութեան ձեռնարկեց։ 12 Առաքելականներուն և 4 Աւետարանիչներուն անունները մէկ մէկ հիմնաքարի վրայ դրուած էին։ 16 հնգահայրեր ձեռքի վրայ կը կրէին այդ նուիրական քարերը։ Հնգահայրերէն կարապետ էֆ. Թանթապուլեան բռնած էր այն հիմնաքարը որ Գեորս առաքելոյն անունը կը կրէր, Տիգրան էֆ. Մանուկեան՝ Անդրէաս առաքեալին, Յարութիւն էֆ. Աբրահամեան՝ Փիլիպպոսին, Գրիգոր էֆ. Եվրէնեան՝ Ս. Լուսաւորիչին, Տօքթ. Նազարեան պէյ՝ Բարթողիմէոսին, Արիս էֆ. Ֆէսճեան՝ Յակոբանէսի, Գրիգոր էֆ. Մելիքսեան՝ Մատթէոսի, Նշան էֆ. Ղուկասեան՝ Ղուկասի, ճարտարապետ Աւետիսեան էֆ.՝ Մարկոսի, Յարութիւն էֆ. Գարամանեան՝ Պօղոսի, Յակոբ էֆ. Համամեան՝ Յակոբոսի, ճարտարապետ Կիւրեղեան էֆ.՝ Թովմասի, Յակոբ էֆ. Ունենան՝ Յակոբոսի, Աբրահամ էֆ. Այվազեան՝ Մատթէոսի, Մաքսուտ Խուսավերտեան և Գարեգին էֆ.ք Մերկէրեան՝ Շմաւոնի։ Ս. Գարագրութեան միջոցին ճարտարապետ Կիւրեղեան էֆ.ն զանազան դիրքերու վրայ լուսանկարեց տեսարանը։ Ս. Գարիրաքը, իւրաքանչիւր քարը զատ զատ օծելէ յետոյ, ղաղրչերով կը ծածկուէին առանք։ Ն. Սրբազնութիւն արարողութեան ուսուցարանները և ազգայնները կարդալէ յետոյ, իւրաքանչիւրին ձեռքէն քարերը առնելով իրենց յատուկ խառնչներուն մէջ դնելով։ Նոյն պահուն Թանթապուլեան էֆ. ղղրչերուն մէջ աւանդական դրամները զետեղելով քարերուն քով դրաւ։

Ս. Գարիրաքը խօսք առնելով հետաքրքիր խօսեցաւ.— Այս գիւղաքաղաքը յարկը 1833 թուականին կառուցուեցաւ արդեամբ յաւերժյիշատակ և մեծ բարերար Յարութիւն Ամիրա Պէզճանի, որուն օգնական եղած էին Փիլիպեան եւ այլ բարերար գերդաստաններ։ Այսպէս, Ազգը ունեցաւ իրեն համար Հիւանդանոց մը, ուր ամէն դասակարգի պատպարեալներ 75 տարիներէ ի վեր կուգան իրենց մարմնական վիշտերը փարատել, օրհնելով բարերարները, որոնց յիշատակը դարերու հոլովումներու մէջ անջնջելի պիտի մնայ։ Հիւանդանոցի հիմնարկէքէն յետոյ եկեղեցի մըն ալ չինուելու պէտքը զգալի եղաւ և Պէզճեան Ամիրա հոն եկեղեցի մըն ալ չինել տուաւ։ Եկեղեցին պարզուկ փայտաշէն օրթաթան մըն էր, ուր 75 տարիներէ ի վեր պատպարեալներ կը հաւաքուէին իրենց մաղթանքները ընելու և բարոյական ցաւերուն դարման խնդրելու համար։ Սակայն այսօր երբ պատպարեալներու թիւը կ'աւելնայ, աւելի նոր և ընդարձակ շէնքերու պէտքը գրեթէ տիպղական կը դառնայ։ Շնորհիւ ազգային բարերարներու այս տարի երեք նոր շէնքերու չինութիւնն ալ սկսաւ։ Այս երեք շինքերու շինութիւնը տասնմեկերին մարդասիրաբար Յակոբեան, Կիւլպենկեան և Ունենան գերդաստանները, որուն վերջակէտը դրաւ եկեղեցիին չինութիւնը՝ արդեամբ Թանթապուլեան եղբարց։ Պարտաւոր ենք միշտ ողջոյնով Վեհ. Սուլթանին համար, Որու հովանիին տակ Հայ ազգը կը վայելէ անթիւ բարիքներ, և Հաւատարմութեան ամէնէն կենսական և տիպղական պէտքը հայ ու միս ամէն օր կը շնորհուի։ Գովեստի արժանի են կիւլպենկեան, Ունենան, Յակոբեան և Թանթապուլեան գերդաստանները, որոնք ամենայն բարեացակամութեամբ յօժարեցան այս նորակառոյց շէնքերուն ծախքը տանձնել։ Դրուատիքի արժանի է ամէն կերպով Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնն ալ, որ անդուլ ջանքերով բնաւ բան մը չի խնայեր պատպարեալներուն հանգստաւորութեան և խնամքին համար։

Երկու տիպարներ մարթուեցան արեւելեան և արեւմտեան կողմի մայր հիմնաքարերուն վրայ։

Սրարոզութենէն ետք, Թանթապուլեան էֆէնտին Ն. Սրբազնութեան Աջը համբուրեց որ փոխադարձաբար համբոյր մը դրոշմեց անոր ճակատին վրայ։ Յետոյ բոլոր կնքահայրերն ու ներկաները Ն. Սրբազնութեան Ս. Աջը համբուրեցին և շնորհակալութիւն յայտնեցին Թանթապուլեան էֆէնտիին։

*** Նորաշէն մասուռը, զոր Թանթապուլեան երկու եղբարք քարաւիր կը վերաշինեն ի յիշատակ իրենց հանգուցեալ հղբօր, դուռ մը պիտի ունենայ ուղղակի փողոցին վրայ, ուրկէ կիրակի օրեր հանրութիւնը պիտի կրնայ ներս մտնել և իր ուրթը կատարել։ Շինութիւնները արդէն իսկ սկսած են, և մեծ փութաջանութեամբ առաջ կը տարուին, որպէս զի Համբարձման տօնին պատրաստ ըլլայ։

Ս. ԳԱՍՏՐԻԱՐՔ ՀԱՑՐԸ մէկ տարուց զատ նուիրած է Գալֆեան Որբանոցի տանուտիրներէն Օր. Աննա Յակոբեանի որ վերջերս ամուսնացած էր դերձակ Թադէոս էֆ. Անուրեանի հետ։

ՉԱՓՐԱՍՏ ԷՖԷՆԴԻՅԻ և իր հիւանդ զաւակներուն ի նպաստ Գասբարիէնցի Տ. Հ. Արապեան 20 դրուշ ղրկած է խմբագրութեան։

ԳԻԼԻՍԻ Ազգ. վարժարանին մէկ տարեկան Մանգուսմ կը նուիրէ բարեսէր անձնաւորութիւն մը՝ մեր Նորթերթին առաջին թիւէն սկսեալ։

ՅԱՒՕՐ կը ծանուցանենք մահը Այրի Տիկին Տիրուհի Ս. Արզրեանի որ երէկ առաւ տեղի ունեցաւ Մաքրիգիւղի իր ընակարանին մէջ։ Հանգուցեալը մայրն է ծանօթ դրամատէր Մանուկ էֆ. Արզրեանի և քոյրը հանգուցեալ Յակոբանէս էֆ. Կիւմիւշեանի։ Հանգուցեալ Տիկինը տիպար մըն էր Հայ տանտիկնի, որ իր վրայ կը մարմնացնէր առաքինութեան, պարկեշտութեան և տանտիկնութեան ամէն շնորհները։ Ինք թէ՛ ընտանեկան ծագումով և թէ տաղանդով կը պատկանէր ազգին մէջ ծանօթ Կիւմիւշեան և Արզեան ընտանիքներուն։ Իրր ջերմեռանդ հաւատացեալ նպատակները պակաս չէր ըներ ամէն բարեսիրական հաստատութիւններու համար։ Այս տխուր առթիւ խմբագրութիւնս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալին զաւակին և ընտանեկան պարագաներուն։

ԲԱՄՊԱԿԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ԼԻՎԷՐՊՈՒԼ, Փետր. 22

Մրա.-Ապր.5.59 բնս. Օգս.—Սեպ.5.65 բ.
Յլս.-Օգս.5.69 » Հկտ.—Նոյ. 5.51 »

ԾԵԱՆԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Թաւրէժի մէջ տեղի ունեցաւ նշանախօսութիւնը՝ Դարպէէօղլան տան Թաւրէժի վարիչ

ՀԱՑԿ ԽԱՆ ԹԻՒՐԱՊԵԱՆԻ

ԸՆԴ

ՕՐ. ՍՕՖԻ ՍԱՐԱՖԵԱՆ ԽԱՆԻ

Մեր շնորհաւորութիւնները երկու խօսցեալներուն և իրենց ընտանեկան պարագաներուն։

ՄԱՆԶՈՒՄԻԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՔԱՂՍՆՓՔ

Երկուշաբթի օր Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ Օր. Վերժին Հաճեանի պսակադրութիւնը Աւետիս էֆ. Մկրտեանի հետ, որ անդամ է Սկիւտարի Աղքատախնամին։ Հանդէսին կը նախագահէր Տ. Մկրտիչ արքեպիսկ. որ խրատական խօսեցաւ, իսկ ձեռնաւորութիւնը կատարեց Պալաթի քահանաներէն Տ. Գրիգոր։ Ներկայ էին նաեւ Տ. Տաճատ և Տ. Վահրամ քահանաները։ Եկեղեցին լեցուզարդուած էր համակ։ Նորապսակ զոյգը բազմաթիւ ծաղկեփունջեր և շնորհաւորական նամակներ ու հեռագրեր ստացաւ։

Տէր և Տիկին Մանուկ Ս. Արզրեան և Զաւակունք, Այրի Տիկին Եղիսաբեդ Գ. Թէքէեան և Զաւակունք, Տէր և Տիկին Սինէքերիմ էֆ. Մանուկեան և Զաւակունք ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը

ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ Ս. ԱՐԶՐԵԱՆԻ

իրենց մօր ու մեծ մօր որ հանգաւ ի Տէր ի խոր ծերութեան։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի յառաջիկայ Կիրակի, 12 Փետր. ի ժամ 8½ (ը. Թ.) Մագրիգիւղի Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյն մէջ, ուր արդէն փոխադրուած է հանգուցեալին մարմինը և անոնք պիտի ամփոփուի գիւղին գերեզմանատունը։

Մագրիգիւղ, 10 Փետր. 1906

Կառախումբը կը մեկնի Սիրքէճիէն ժամը 1.04ին (ը. ե.)։

Կը խնդրուի մահադ չընդունողներէն ներկայս իր այն նկատել։

Այրի Տիկին Մանոկ Ս. Գալֆեան և Զաւակունք, Տէր և Տիկին Օ. Քերէսաճեան և Որդին ու համայն պարագայք իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց՝ որոնք ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀԱՄԵՍՏԻԿ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան հանդէսին ներկայ գտնուելով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին։

ՊՕՂՈՐԱԿԱՆ ԹԵՄ

Վաղը պիտի քարոզեն.—

Բերայի մէջ ժամը 3ին Բրօֆ. Ց. Հ. Ճէճիղեան։

Կէտիկ-Բաշայի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ ժամը 4ին Տօքթ. Ճ. Բ. Կրին։

Սկիւտարի մէջ ժամը 5ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

Պայազը-Հասսի մէջ ժամը 4.30ին Վեր. Ց. Գ. Դրիգորեան։

Խասքիւղի մէջ ժամը 8ին Պատ. Ս. Ց. Զորիկեան

*** Երեք. Քրիստ. ընկ.ական աղօթաժողովը տեղի կ'ունենայ վաղը, ժամը 9.15ին Գալատարի Բէսթին մէջ։

ՍԵԼԱՄԼԸՂ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի Ճուսաա կիւնիւ Սէլամլըգ բէսմը ալիսի Համիտիէ ճամիի չէրիֆիսէ իմրա պույրուլմուշ տը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԴՐՈՇՄԻ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ. — Կայս. Իրաւէ մը հրամայեց գործադրութեան դնել դրոշմաթուղթի նոր կանոնադրին մէջ եղած փոփոխութիւնները։ Հրամանը հաղորդուեցաւ ելմական և արտաքին գործոց նախարարութեանց։

ՅԱՌՈՑԻ ՀԵՌԱԳՐԱԹԵԼԸ. — Փարձեր կը կատարուին այժմ, Յաոյի նոր հեռագրաթելը ուղղակի հաղորդակցութեան մէջ դնելու Եւրոպայի մեծ թելերուն, այսինքն Վիեննայի, Բէրլինի և Հռոմի կայաններուն հետ։ Այս փորձերը յաջողեցան, որով պիտի փորձուի հիմա ալ Յաոյի և Հնդկաստանի գիծին միջև։ ուղղակի հաղորդակցութեան կարելիութիւնը։ Երբ այս ալ արդիւնաւոր ըլլայ, այն ատեն Եւրոպայի և Հնդկաստանի միջև հեռագիրները Յաոյի համբով պիտի դրկուին, ինչ որ մեծ հասոյթ մը պիտի ապահովէ Պեռական գանձին։

ԻԶՄԻՐԻ ՀԱՑ ԽՌՎԱՐԱՐՆԵՐԸ. —Լեվանդ կ'բեռ թէ Իզմիրի մէջ ձերբակալուած Հայերուն դատավարութիւնը տեղի պիտի ունենայ մօտերս, բայց թուականը դեռ չէ ճշդուած։ Իզմիրի վերաքննիչ ատեանը որոշեց այն փաստաթղթերը, որոնք պաշտպանութիւնը պիտի ուսանէնն նոյն ամբաստանեալներուն։

ԱԿԻՐԻՍԵԱՆ ՏՐԻՊՈՂՍՈՑ դաւառին առեւտրական, կրթական և ճարտարարուեստական կացութիւնը քննելու և զարգացման միջոցներ անորինելու համար, Պեռական Խորհրդական Մուսթաֆա պէյ հոն պիտի երթայ։

ՑՈՑՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ.— Ֆէների Սինոդը զբաղեցաւ գործէ քաշուած աղքատ եկեղեցականներուն վիճակովը։ Պարիրաքին առաջարկութեամբ որոշուեցաւ այս կարօտ եպիսկոպոսներուն ամսաթոշակը բարձրացնել 500էն 700 ղ.ի. միւս կողմէ գործելու կարողութիւն ունեցողներուն առաջնորդական կամ քարոզչական պաշտօն պիտի տրուի։ Գալով փոքրաւորներուն, որոնք մինչև եպիսկոպոսին մահը անանց քովը կը մնան, անոնք ալ եպիսկոպոսին մահէն ետք պիտի ստանան հոգաբարձութիւն մէկ տարեթաշակին չափ գումար մը, ամիսը 300 ղ. առնելու պայմանաւ։

ՏԱՐ-ԻԼ-ՅԱՑՐԻ արձանագրութեան և քանդակագործութեան ուսուցիչ կարգուեցաւ Արթին էֆէնտի, որ Վենեսիկի Համալսարանէն առաջնակարգ վկայական ստացած է։

ԳԻՒՄԻՇԼԻ Օսմ. դեսպանատան նոր գործակատար Բարգպ Բայիֆ պէյ երէկ իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ։

ԲԵՌՆԱԿԻՐՆԵՐԸ. — Մօնիթքօռ կ'ըսէ թէ պէտք է միջոց մը խորհիլ բեռնակիրներու, կամ աւելի ճիշդը թաղերու մէջ արհեստապետութեան պէս բան մը կազմած մարդոց դէմ, որոնք ծանր գիներ կը պահանջեն և թող ալ չեն տար որ ուրիշներ փոխադրին գոյները։

ԱՑՆԹԱՊ-ԲՕԼԷՃԻ ՀՐԴԵՀԸ. — Մասնաւոր տեղեկութենէ մը կ'իմանանք թէ անցած շաբաթ օր Այնթապի մէջ այրածը ո՛չ թէ Բօլէժն է, այլ Ազգկանց ամերիկեան վարժարանը, որուն շէնքը ապահովագրուած էր։ Այրած դպրոցին կէսը 17 տարի առաջ անգամ մը այրած էր, բայց վերաշինուած։

ԿԵՂԾԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾ ՄԸ.— Անգլիական ճօնսա Պրուք և եղբարք, ինչպէս նաեւ Բօթ-Լիմիթըտ տունները, որոնք արտօնատէրն են այծ և չղթայ մանգալով ծանօթ կարի դերձաններուն, առեւտր. Բ. դատարանին առջեւ դատարան թէ իրենց վաճառքները կը կեղծուին։ Այսպէս նոյն դատարանին պաշտօնեաները նախընթաց օր խուզարկութիւն մը կատարեցին Պոլիս, Մարմարաճըլար Բուլէվ Լէվի Որդի մանրեղինաց երկու վաճառատան մէջ, իբր նոյն ճախարակներուն կեղծերը ծախող։ Գտնուեցան կեղծ դերձաններ և կնքուեցան։ Մաքսատունէն ալ գտնուեցան նոյն վաճառատան հասցէին եկած նոյն կեղծ մարքայով բաղ'ութիւ ճախարակներ։

ԱՐԿԱԾ.— Նիկոմիդիայէն կը գրեն. Հինգշաբթի, օրուան ծանին առթիւ երբ ըստ սովորութեան Հայ եկեղեցւոյն զոյգ զանգակները կը զարնէին, զանգակներէն մէկին շղթան ճախարակէն դատուելով անկարելի կ'ըլլայ հընչեցնել։ Տեղւոյն Յովսէփեան երկաթեղինաց վաճառատան պաշտօնեաներէն Գրիգոր աղա կուգայ և վեր կ'ելլայ ու կը շակէ։ Սակայն Գրիգոր աղային ոտքը կը սահի և խեղճ մարդը վար կ'ինայ։ Բարեբաղդաբար ինկած տեղը 4 արշին էր։ Այս միջոցին մէջքը և ոտքը ծանր ճմլումներ կը ստանայ։

ԵՐԷԿ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀՐԴԵՀԸ. — Երէկ գիշեր ժամը 4½ին հրդեհ ծագեցաւ Ղալաթիա, Թրամուէյի պոզատային վրայ Մուրատեաններու տեսկան և ռուսական Զախարիայի վարձած քարուկիր հանդերձավաճառի խանութին վրայի սենեակէն։ Անմիջապէս օգնութիւններ հասան և միայն այն սենեակը այրելէ ետք, թէև հրդեհը մարեցաւ, սակայն ժամը 6½ին դարձեալ սկսաւ, և այս անգամ տարածուելով, այրեց նաև նոյն վաճառատան վրայի բոլոր սենեակները։ Խանութին զգեստները ապահովագրուած են եղեր։

ՍԷՔԱՐԼԱԹՕ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ. — Բերա, մեծ փողոց ռուս հիւպատոսարանին կից, 464—6 թիւ նորաձեւութեանց ծանօթ վաճառատան տէր Մ. Նիքօլաքի Սքարլաթօ, այսօր Եւրոպա կը մեկնի, նորաձեւութեան գլխաւոր կեդրոնները, Բարիզ, Լանտոն, Վիեննա և Պերլին. հոն ամէնէն հռչակաւոր գործարաններէ մեծաքանակ վաճառք պիտի գնէ գարնան եղանակին յատուկ, իր նրբաճաշակ և նորաձեւ ճախարդները ամէն կերպով գոհ ձգելու համար։

ԱՏԱՂՁԻ ԳՆՈՒՄ. — Շինութեան համար մեծաքանակ ատաղձներ և նիւթեղէններ նաւագնացով պիտի գնուին։ Մանրամասնութիւնները և պայմանները հասկնալու համար պէտք է դիմել առաջիկայ չորեքշաբթի օր. Փետրվար 11, ժամը 5ին, Ղալաթիոյ կամուրջին գլուխը, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, 36 թիւ սենեակը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԱԼԺԵԶԻՐԱՅ 23 փետր.— Ֆրանսական պատուիրակ Մ. Ռըվուալ հեռագիր մը ստացաւ Մ. Ռուվիէէ, որով նոր հրահանգներ կը տրուին իրեն. սոնք թէև նախապէս տրուած հրահանգները չեն փոխեր, բայց ցոյց կուտան թէ Ռըվուալ ի՛նչ ընթացքի հետեւելու է, որպէս զի բանակցութիւնները չխզուին։ Թէեւ մեծ հաւատք չկայ ժողովին վրայ, բայց մէկ քանի պատուիրակներ, որոնց մէջ նաև Ալմասովի դուքը, յոյս ունին որ բարեյաջող ելք պիտի ունենայ անիկա։

ՊԵՐԼԻՆ.—Յսսիսեk Զայքունկ լուր ստացեր է Ալժեզիրասէ թէ չէզոք տէրութիւններ, մէջը ըլլալով նաև Ասորիա և Ամերիկա, կը միջնորդեն։ Սխալ է եղեր Բարիզեան լրագիրներու այն լուրը թէ պատուիրակները Ֆրանսայի կողմը կը բռնեն։ Թանձէրի Պլեճ դեսպանը յայտարարեր է թէ Ֆրանսա այլ ևս գերազանց ազդեցութիւն պիտի չվայելէ Մարոքի մէջ։

ԲԵԴԵՐՍՊՈՒՐԳ.—Մեծ դուքս Անդրանդր Միխայիլովիչ Պալթիկի ռազմափորձի նաւաքաժնին հրամանատար անուանուեցաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Թրիպիւն կը ծանուցանէ թէ կամ Վիթթէ հրատարեր է, բայց Զարը չէ ընդուներ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Գերման կայսրը, Մինչերկրականի մէջ կատարուելիք ուղեւորութեանը պատճառն Ցունաստան ալ պիտի այցելէ տարիի վերջերը։ Հոն պիտի հանդիպի Անգլիոյ Թագաւորին։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

10/23 Փետրվար 1906

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Օ. Ո.	102.22
Երեկուան էն բարձր գինը	»	102.24
» էն վար գինը	»	102.21½

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	ֆր.	140.25
Երեկուան էն բարձր գինը	»	140 37
» էն վար գինը	»	140.25

Շիրքէթը Եայրիէ	Օ. Ո.	36.—
Միտիլիի Պանքա		6.—
Սելանիկի »	ֆր.	188.—
Բոմբրեայ	Ա. Ո.	10.06
Բարասու Բրէվիլիժիէ	ֆր.	137.—
» Օրտինէ	»	116.50
Իզմիրի քարափ	»	595.—
Օսմ. Ապահով. Ընկ.	Օ. Ո.	4.22
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	7.65
» պարտաթուղթ	ֆր.	488.—
Տէրքօյի ջուրի ընկ.	»	297.—
Անասոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո	18.65
Բարաք Կ. Գոլոյ	ֆր.	515.—
Քրէտի Ֆոնտիէ էմբրու.	1886	329.—
» « »	1903	271.50
Թրանսվալ		53.—

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ցունական փոխառութիւն	ֆր.	264.—
Պանք Նաս. Կրէս.	»	434.—
» » » նոր	Օ. Ո.	4.10
Լուրիսթ	ֆր.	60 50

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. սակին 100 ղ.էն		ղ. փր.
Ֆրանսական սակի		87.22
Անգլիական սակի		110.—
Բոլ		90 20
Մէճիտիէ արծաթ		108.03
Բուլի թէթաքրամ		8 66
Քրիմից		51.—

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լանտանի վրայ չէք	ղրշ.	110.02½
Բարիզի » »	ֆր.	22.86½
Վիէննայի » »	քուրոն	21.88
Պերլինի » »	մարկ	18.64

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

Ֆրանսական Ռանթ	3 %	99 32
Օսմ. միաց. դանս.	4 % բաց	94.50
» » »	գոց	94.35
Բումէլիի երկաթուղի	ֆր.	143.50
Բէժիի պարտաթուղթ	»	403.—
Օսմանեան մաքս	»	483.—
Օսմանեան Պանքա	»	633.—
Քրէտի Լիոնէ	»	1133.—
Բարիզի Պանքա	»	1530.—
Աւստրիական Ռանթ	4%	100.30
Իտալական »	5%	105.20
Ռուսական »	4% 1901	84.80
Սպանիակ. արտ. փոխ.	4%	93.67
Պոլիս Քարա Այրն	ֆր.	647.—

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

Անգլիական Ռանթ		90.50
Օսմ. Միաց. Դանս.	բաց.	93.37
» » »	գոց	93 37
Օսմ. Պանքա		15.25
Պուլկարական 1892		101.—
Ռուս

Ս ԻՄՈՍԻՆ Օ ՐԱԳԻՐԸ

ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Որ կը նշանակէ՝ բա՛ւն խենդութիւն։
Սարսափելութեան
եւ Խելիանոզ Նախավկային։
Օր նուիրական ապաշաւութեանց,
ուր ամենայն ցաւագրութիւնք
Ներելի են մարդոց։
Օրուան զանձան՝ խայտառակութիւն,
իսկ առաջ... սայլան՝ խաղութիւն։
Եւ գիշերուան ընթացքն՝ անքնութիւն,
ցաւութիւն օդոց և... մարդոց,
առանց մանիքային ապիսկութիւնք։

(Օրացոյց)

Ու մտածել որ չատ մը խելքը գլուխը մարդիկ կան, որոնք շղթաներով կապուած են Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին մէջ...։

Երբ կոկորդս կը պատռի ձեզի կը բղխենելով թէ՝ ամէն ծանրախոհ մարդու ներքին խայտառակ մը կը պահուըտի, որ ամենց քով՝ չարաթը անգամ մը, իսկ ուրիշներուն քով՝ տարին անգամ մը՝ Բարեկենդանին՝ երեւան կ'ելլէ անպատճառ, ա՛ինչպէս անխուսափելի որչափ... հարբուխը, յուլիսնոյեմբերը, փետրուարին անձրեւը, Իզմիրցիին «ծա՛»ն, Սամաթիացիին «աղուոր ծանը», և Հօրոյի կարիքներուն... «կախ»ութիւնը։

Անցեալները՝ Զլլատեան վարդապետին, Մօսգովեան ատրաէրին, Այնթոզի վանականին, Ռոստոմի առաջնորդին, Ղալաթիոյ քարոզիչին, Ալիքիար իմաստասէրին Բարեկենդանն էր, այսօր ալ՝ մե՛ր. տա՛ Թէ ինչո՛ւ «խաչագող քահանան» դիմամբ Բարեկենդանին ապահոց ժամուն խաչը գողնալու համար, որպէս զի երբ հարցնելու ըլլան իրեն.

—Զի՞ տմենաբ, Տէր հա՛յր,

—Ի՞նչ տմենամ, Սրբազա՛ն, Բարեկենդան չենք մի։

Որովհետեւ, Բարեկենդանը տարուան այն բացառիկ չրջանն է, ուր մարդ ճակատաց և... առանց ամչնալու կրնայ չամչնալ։

Ահա՛ թէ ինչո՛ւ մենք չատեր Բարեկենդանին ծնած են։

×

Ինչ դժբաղդութիւն, Աստուա՛ծիս, Բարեկենդանն ալ վերջացաւ, տակաւին հազ մի՛ ընէք... տասներկու ամիսներ նորէն կուգայ։

Շատեր ա՛ինչպէս կը ցաւին Բարեկենդանը կորսնցնելնուն, որչափ չպիտի ցաւէին ապահովաբար, եթէ իրենց... հայրը կորսնցուցած ըլլային, և աղջիկներ՝ Բարեկենդանին մտնուան վրայ զալան ա՛ինչպէս, որչափ չպիտի լային իրենց... նշանածին մահուան վրայ։

—Բարեկենդանը մեռա՛ւ, Բարեկենդանը կը մեռնի՞ կոր, կ'եղերերգեն... մեծայարգ լանքիրնանիները և չինթի-ճաղարաճիները։

Ու, ամէն մարդ զոն մը ունի ներկայ գտնուելու Բարեկենդանին յուղարկաւորութեան ախուր արարողութեան, որ պիտի կատարուի այս գիշեր մինչեւ լոյս Բրբոյի փողոցներուն մէջ, ուր կը գտնուի արդէն հանգուցեալին մարմինը, որ երկուշաբթի օրը փոխադրուելով... Սորիտիա Բանտիրը, պիտի ամփոփուի իր ընտանեաց դամբանին մէջ։ Կը խնդրուի... չատ չգենալնալ։ —Դամբանագիններ պիտի արտատանուին... Գանգրթիայի կառոնները դեղմէ։

Առանց Ցեռաւ՝ բաղուկները բացու և արիւը գանուած տեղը հանգատաւ. եթէ կարելի ըլլայ նոյն trucով Բարեկենդանը կեցնել այսօր՝ քանի՛ կիներ ու քանի՛ մարդեր բաղուկին բանալով պիտի կենան քանի մը տասնեակ տարիներ չարաւնակ՝ որպէս զի Բարեկենդանին գիշերը առատ չլլայ։

×

Եթէ տեսնելու ըլլաք այն եռանդը՝ զոր ունի ամէն աղջիկ դիմակաւորուելու, խա՛չ որ, տիրարերիդ փղիկ փղիկ կ'ելլայ։

—Մայրի՛կ, մասխարա պիտի ըլլամ։

—Տէ՛ր ողորմեա, հայրիկդ ինչ կ'ըսէ։

—Անիկա արդէն ամէն օր մասխարա է։

—Ես չեմ խառնուիր, գնա՛ հայրիկդ զրուցէ։

—Հայրի՛կ, այս էրիկուն մասխարա պիտի ըլլամ։

—Ինչ, ինչ ըսիր, հանած-վարած աղջի՛կ, մէյ մը ալ ըսէ՛ նայիմ։

—Մասխարա՛ պիտի ըլլամ։

—Ես մեռնելու ըլլամ եմ, գնա՛ ուղածդ եղիր, բայց քանի որ դեռ չմեռայ...

—Աստուած հեռու ընէ։

—Մուչինայի սուրաթը անգամ չես կրնար տեսնել։

—Հապա բոլոր ընկերուհիներս կ'ելլան կոր։

—Բոլոր ընկերուհիներդ ալ... ինծի բան մը տար հիմա։ Նայէ՛ մայրիկդ մասխարա կ'ելլայ կոր։

—Առենին եղեր է. դուն ալ զայն առաջին անգամ պալօի մը մէջ տեսեր ես։

—Մենք պաօխա՛։

—Ես ալ՝ պաօխա. այս իրիկուն մասխարա պիտի ըլլամ։

—Զպիտի ըլլաս կ'ըսեմ կոր։

—Եթէ մասխարա չ'ըլլամ՝ ինքզինքս կը ապանեմ։

... Ու եթէ վիճակագրութիւնները մինչեւ այսօր բնաւ չեն ցուցուցած աղջիկ մը որ անձնասպան եղած ըլլայ՝ չերնալ դիմակաւորուելուն համար, պատճառը լակ ա՛յն է որ՝ չկայ աղջիկ մը որ մասխարա եղած ըլլայ ուզէ և մասխարա եղած չըլլայ, և չատ անգամ... ա՛ինչպէս մասխարա, որ մասխարակութիւնը... Բարեկենդանէն չատ եաքերն ալ կը տեւէ։

×

Միայն աղջիկները չե՛ն սակայն տարխնդերը. կիներն ալ հազի կուտան... մասխարակութեան. — ահա՛ թէ ինչո՛ւ չատ կիներ... խայտառակ են։

—Քա՛ մարդ, ըսեր է անցեալ օր կնիկ մը իր էրկան։

—Քա՛ կնիկ... պատատխաներ է ամուսինը՝ փոխադարձ քաղաքավարութեամբ։

—Մորքայրս գէշ է եղեր։

—Ինչ կ'ըսես։

—Հապա՛, տարի համար առաւընէ ի վեր հիշ խօսելու տարծակ չունիմ։

—Ուրեմ՝ իմացար։

—Զիս քովը ուզեր է։

—Գոյթիր։

—Զէ՛, սպասեցի որ արտօնութիւն առնեմ քենէ։

—Տղա՛յ ես, ինչ ես. հաստ եկիր գնա՛։ Կնիկանը բան մը չըլլա՛։

Ու միամիտ էրիկը մինա՛կը կը մտնէ անկողին, մինչ տիկինը դրացիի մը տունը՝ Բարեկենդանի հագուստները հագնելէ եաք, կը չուէ դէպի պարտհանդէս, ուր... բօլքա, մազուրքա, վալս, «ղաւուրս», «հոպ՛օ», «մա տեղի՛», «ճիյերաքիմո՛ւ», «ուճաթաքնա՛», —նմանզգայնի դարպասում մը վերջապէս։

Առաւան դէմ կինը կը վերադառնայ և փութով զգեստները հանելէ եաքը կը սողսկի ամուսնին քովը անկոյն, անմիջապէս... խո՛ռ խո՛ռ խո՛ռ. Le consigne est de ronfler !

Էրիկը՝ առաւն արթննալուն՝ գանանատ զոնցիդիներով լեցուն կը գտանէ անկողինը. — «Ադեօք գիշերը պալօ՞ դացի», կը խորհի։

Բաւական մտածելէ եաք, վերջապէս կը գտնէ թէ գիշերը պարանդէս չէ գացած։

—Հապա՞ մ'ի կրնայ գացած ըլլալ։

Ու կնկանը վրան գլուխը կը տեսնէ կլորիկ տիրուն զոնցիդիներով ծածկուած։

Շա՛խ, չռա՛խ, ծե՛ծ, կռի՛ւ, «ամմն մարիի», «ա՛ռ քեզի կնի՛կ», «մեղա՛յ» «հիւանդ մորքո՛յր, հէ՞»...

... Եւ խեղճ խաբուած էրիկը Դատատանական Սարհուրդին... չի դիմեր։

×

Անցած չարթու՝ «Կարաւիներու Պարահանդէսն» էր, ուր կարուիկ զատամէն տեսակ կին կար, որոնք տակաւն հրնային պլուսի ելլալէ առաջ՝ կարաւի եղած ըլլալ... Ը՛ր երբեմն, —Նախ քան զլրհեղեղ։

Դեռանայարկի օթեակի մը մէջ մարդարաչար ակառներով գեղանի կին մը —ամէնէն աղուոր կինը de Péra qui s'amuse— տեւ ատմնայով, ճարանուիի անունով, Տիկին Քրիզանթէմ, և որուն քովը... chut !

—Կը տեսնա՞ս կոր, հարցուց նիհար անծանօթուհի մը, Հ. Աստուրի աշխարհարար-հայերէնովը։

—Փա՞ռք Աստուծոյ, ա՛յ Հմերու եմ, ա՛յ ալ Միլտոն, որով... կը տեսնամ։

—Բայց չգրե՞ս...։

— Գրիչս կտրած է, պատատխանեցի։

...Գուայէն, տեղանի մը քովէն, Գ. Երջանիկեան կանչեց զիս։

—Բ՛ւդ...

—Ներեցէ՛ք, ըսի մտանելով, ատւազանի անունս «Բ՛ւդ» չէ՛։

—Օրիորդը քեզի կը ճանչնայ կոր՝ ուրեցաւ իր քովը նստող և մազերը փուտնայով ծածկուած դեռատի կին մը ցուցնելով։

—Ինչ երջանկութիւն, բացագանչեցի։

—Անցած չարթու՝ «Կարաւիներու Պարահանդէսն» էի